

॥ ओ३म् ॥

# अथ वेदांगप्रकाशः

निघण्टु

प्रकाशक—

आर्य साहित्य मण्डल लि०, अजमेर



॥ ओ३म् ॥

# अथ वेदाङ्गप्रकाशः

★ तत्रत्यश्चतुर्दशो भागः ★

## निघण्टुः

❀ यास्कमुनिनिमित्तो वैदिककोषः ❀

श्रीमत्स्वामिदयानन्दसरस्वतीकृतशब्दानुक्रमणिकया सहितः

श्रीपण्डितयुधिष्ठिरमीमांसकेन संशोधितः

पठनपाठनव्यवस्थायां षोडशं पुस्तकम्

प्रकाशक

आर्य साहित्य मण्डल लिमिटेड, अजमेर

प्रथमावृत्ति

१०००

संवत् २०२१

दयानन्दाब्द १४४३

Rs. 20/-

मूल्य

प्रकाशक:—

आर्य साहित्य मण्डल लि०;  
अजमेर.

मुद्रक:—

शिरीशचन्द्र शिवहरे, एम. ए.,  
दी फाइन आर्ट प्रिंटिंग प्रेस, अजमेर.

## विषयसूचीपत्रम् ॥

विषयः	पृ०	पं०	विषयः	पृ०	पं०
<b>प्रथमाऽध्याये</b>			<b>खण्डे</b>		
खण्डे					
१ पृथिवीनाम	....	६ ३	३ मनुष्यनाम	....	१५ १०
२ हिरण्यनाम	....	६ ७	४ बाहुनाम	....	१५ १५
३ अन्तरिक्षनाम	....	६ १०	५ अंगुलिनाम	....	१६ १
४ साधारणनाम	....	६ १३	६ कान्तिकर्मा	....	१६ ६
५ रश्मिनाम	....	१० १	७ अन्ननाम	....	१६ १०
६ दिशो नाम	....	१० ५	८ अत्तिकर्मा	....	१७ १
७ रात्रिनाम	....	१० ७	९ बलनाम	....	१७ ४
८ उषसो नाम	....	१० १२	१० धननाम	....	१७ ६
९ अहर्नाम	....	१० १६	११ गोनाम	....	१७ १५
१० मेघनाम	....	११ १	१२ क्रुध्यतिकर्मा	....	१७ ७
११ वाङ्नाम	....	११ ७	१३ क्रोधनाम	....	१८ १
१२ उदकनाम	....	१३ १	१४ गतिकर्मा	....	१८ ४
१३ नदीनाम	....	१३ ५	१५ क्षिप्रनाम	....	२० १
१४ अश्वनाम	....	१३ १२	१६ अन्तिकनाम	....	२० ७
१५ आदिष्टोषयोजनानि	१४	१	१७ संग्रामनाम	....	२० १
१६ ज्वलतिकर्मा	....	१४ ५	१८ व्याप्तिकर्मा	....	२१ ६
१७ ज्वलतो नाम	....	१४ ८	१९ बधकर्मा	....	२१ ६
<b>द्वितीयाध्याये</b>			२० वज्रनाम	....	२२ ३
१ कर्मनाम	....	१५ २	२१ ऐश्वर्यकर्मा	....	२२ ७
२ अपत्यनाम	....	१५ ७	२२ ईश्वरनाम	....	२२ ६



## विषयसूचीपत्रम्

विषयः

पृ० पं०

विषयः

पृ० पं०

स्वरूढे

### तृतीयाध्याये

१	बहुनाम	....	२३	२
२	ह्रस्वनाम	....	२३	५
३	महन्नाम	....	२३	८
४	गृहनाम	....	२३	१४
५	परिचरणकर्म	....	२४	१
६	सुखनाम	....	२४	४
७	रूपनाम	....	२४	८
८	प्रशस्यनाम	....	२४	१२
९	प्रज्ञानाम	....	२४	१५
१०	सत्यनाम	....	२४	१८
११	पश्यतिकर्मा	....	२५	१
१२	सर्वपदसमाश्रय	....	२५	४
१३	उपमानाम	....	२५	७
१४	अर्चतिकर्मा	....	२५	११
१५	मेधाविनाम	....	२६	४
१६	स्तोतृनाम	....	२६	६
१७	यज्ञनाम	....	२६	१२
१८	ऋत्विङ्नाम	....	२६	१५
१९	याच्नाकर्मा	....	२७	१
२०	दानकर्मा	....	२७	५
२१	अध्येषणाकर्मा	....	२७	८

स्वरूढे

२२	स्वपितिकर्मा	....	२७	१०
२३	कूपनाम	....	२७	११
२४	स्तेननाम	....	२७	१५
२५	अन्तर्हितनाम	....	२८	१
२६	दूरनाम	....	२८	३
२७	पुराणनाम	....	२८	५
२८	नवीननाम	....	२८	७
२९	उत्तरपदनाम	....	२८	९
३०	द्यावापृथिवीनाम	....	२८	१४

### चतुर्थाध्याये

१	पदनाम	....	३०	२
२	पदनाम	....	३०	१२
३	पदनाम	....	३१	७

### पञ्चमाध्याये

१	पदनाम	....	३३	२
२	पदनाम	....	३३	३
३	पदनाम	....	३३	६
४	पदनाम	....	३३	१३
५	पदनाम	....	३३	१६
६	पदनाम	....	३४	६



# निघण्टुवैदिककोशः

## अथास्य भूमिका

यह ग्रन्थ ऋग्वेदी लोगों के पठितव्य दश ग्रन्थों में है। विशेष कर वेद और सामान्य से लौकिक ग्रन्थों से भी सम्बन्ध रखता है। यह मूल और इसका भाष्य 'निरुक्त' यह दोनों ग्रन्थ यास्कमुनिजी के बनाये हैं। सदा से चले आने से प्राचीन हैं। इसको बहुत पुस्तकों से मिलाकर जो जो पुस्तकान्तरों में विशेष शब्द पाये वे नोट में धर दिये हैं। आकारादिशब्दक्रम से इसकी शब्दानुक्रमणिका भी बनाकर छपवाई है कि जिससे जिस शब्द को देखना चाहै भटिति देख सकता है।

इसमें पांच अध्याय हैं। इसके प्रथम अध्याय में १७ खण्ड, द्वितीयाध्याय में २२, तृतीयाध्याय में ३०, चतुर्थाध्याय में ३ और पञ्चमाध्याय में ६ खण्ड हैं। इसकी शब्दानुक्रमणिका में प्रथम कोष्ठ में अकारादि शब्द और द्वितीय में जिसका नाम है, लिखा है। तृतीय अङ्क से अध्याय और चतुर्थ से खण्ड समझना। परन्तु यह सब शब्द वेद में यौगिक और योगरूढ़ि आते हैं, केवल रूढ़ि नहीं। इसमें जो पदनाम हैं वे पदधातु के गत्यर्थ अर्थात् ज्ञान, गमन, प्राप्त्यर्थ के वाचक होकर यौगिक हो जाते हैं।

यह ग्रन्थ सर्वत्र उपलब्ध नहीं था, अब छपने से प्राप्त होने लगा है। इससे बड़ा उपकार यह होगा, कि जो पुराणवालों ने अर्थ का अनर्थ किया है, सो इन आर्षग्रन्थों से निवृत्त होकर सब के आत्मा में सत्य का प्रकाश होगा। निदर्शन—जैसे—पुराणी



## निघण्टु

लोगों ने वृत्र, शम्बर और असुर शब्द से दैत्य, निघण्टु में—मेघ । पु०—अहि० शब्द से सर्प, नि०—मेघ । पु०—अद्रि, गिरि तथा पर्वत से केवल पहाड़, नि०—मेघ । पु०—अश्मा, प्रावा शब्दों से पाषाण और नि०—मेघ । पु०—वराह से सुअर, नि० मेघ । पु०—धारा से जल का प्रवाह, नि०—वाणी । पु०—गौरी से महादेव की स्त्री, नि०—वाणी । पु०—कर्मकाण्डी 'स्वाहा' शब्द से अग्नि की स्त्री और स्वधाशब्द से पितृ की स्त्री, नि०—स्वाहा से वाणी और स्वधा से अन्न । पु०—शची शब्द से इन्द्र की स्त्री, नि०—में वाणी, कर्म और प्रज्ञा का नाम है ।

पुराणी लोग—शचीपति शब्द से देवों का राजा इन्द्र, और वेद में—वाणी, कर्म और प्रज्ञा का पालन करनेहारा स्वामी लिया जाता है । पु०—गय शब्द से एक मृतकों के अर्थ पिण्डप्रदानार्थ स्थानविशेष, और निघण्टु में—अपत्य, धन और गृह का नाम है । पु०—घृताची शब्द से देवलोक की वेश्या विशेष स्त्री, और निघण्टु में—रात्रि का नाम है । आज कल के लोग विप्र शब्द से केवल ब्राह्मण, और निघण्टु में—बुद्धिमान् का नाम है । पु०—श्रद्धा से प्रीति और श्राद्ध से मृतकों की तृप्ति मानते हैं, और निघण्टु में—श्रत् शब्द से सत्य और जिस क्रिया से सत्य का ग्रहण हो वह श्रद्धा, और जो इससे धर्मयुक्त कर्म किया जाय सो श्राद्ध कहाता है ।

अब कहां तक लिखें, मनुष्य लोग जब इस कोश को पढ़ेंगे, तभी नवीन पुराणादि ग्रन्थों का मिथ्यापन और वेदों का सत्यत्व तथा वेदों के अर्थ करने में प्रवृत्ति अपने आप हो जायगी, तब तक वेदार्थ में प्रवृत्ति नहीं होती और व्याकरणादि पढ़ना निष्फल है ।

यद्यपि जहां तहां यन्त्रालयों में निघण्टु छपा है, तथापि इसके छापने का मुख्य प्रयोजन यही कि अकारादिशब्दक्रम से इसके



साथ शब्दानुक्रमणिका ठिकाने के सहित छपवा दी है कि जिस शब्द को निकालना चाहें, उसको शब्दानुक्रमणिका के अनुकूल देख के शीघ्र निकाल लेवेंगे । इससे जिसको ग्रन्थ कण्ठस्थ न होगा वह भी शब्दानुक्रमणिका से लाभ ले सकेगा । अलमतिविस्तरेण बुद्धि-मद्वयेषु ॥

इति भूमिका समाप्ता ॥

निधि(९)रामा(३)ङ्क(९)चन्द्रे १)ब्दे मार्गशीर्षसिते दले ।  
चतुर्थ्या गुरुवारैऽयं निघण्टुः शोधितोऽनघाः ॥ १ ॥

श्रीमन्महामहिमविक्रमभूपतेरैकोनचत्वारिंशदुत्तर-  
एकोनविंशतितमे संवत्सरैयन्त्रणाय मुनिवर-  
यास्कमुनिनिर्मितः सशब्दानुक्रमणिको  
निघण्टुः प्रेषितः ॥

स्थान—

महाराणाजी का  
उदयपुर

स्वातन्त्र्यसैन्य



# ॥ अथ निघण्टुः ॥

—:०:—

## प्रथमोऽध्यायः ॥

गौः । ग्मा । ज्मा । क्ष्मा । क्षा । क्षुमा ( १ ) । क्षोणिः ( २ ) ।  
क्षितिः । अवनिः । उर्वी । पृथ्वी । मही । रिपः ( ३ ) । अर्दितिः ।  
इळा । निर्ऋतिः । भूः । भूमिः । पुषा । ग्रातुः । गोत्रा । इत्येक-  
विंशतिः पृथिवीनामधेयानि ॥ १ ॥

हेम ( ४ ) । चन्द्रम् । रुक्मम् । अयः । हिरण्यम् । पेशः ।  
कृशनम् । लोहम् । कनकम् । काञ्चनम् । भर्म । अमृतम् ।  
मरुत् । दन्नम् । जातरूपम् । इति पञ्चदश हिरण्यनामानि ॥ २ ॥

अम्बरम् । वियत् । व्योम । बर्हिः । धन्व । अन्तरिक्षम् ।  
आकाशम् । आपः । पृथिवी । भूः । स्वयम्भूः । अध्वा । पुष्करम् ।  
सगरः ( ५ ) । समुद्रः । अध्वरम् । इति षोडशान्तरिक्षनामानि ॥ ३ ॥

स्वः । पृश्निः । नाकः ( ६ ) । गौः । विष्टपम् । नभः । इति  
षट् साधारणानि ॥ ४ ॥

---

( १ ) इत्यस्य स्थाने “क्षुमः, क्षामा, क्षामः, क्षाम” इति चत्वारः  
शब्दाः पुस्तकान्तरेषु क्वचित् क्वचित् दृश्यन्ते ॥ ( २ ) कृदिकारादोक्तेनः  
( गणपाठ ४ । १ । ४१ ) इति ङीषि सति “क्षोणी” इत्यपि भवति ॥  
( ३ ) स्वरभेदेन “रिपः” इत्यपि पु० २ दृश्यते ॥ ( ४ ) “हेमाः”  
इत्यपि पु० २ ॥ ( ५ ) “सगरम्” इति लिङ्गभेदेन पुस्तकान्तरपाठः ॥  
( ६ ) “नाकाः ” इति बहुवचनान्नः क्वचित् ॥



खेदयः । किरणाः । गावः । रुश्मयः ( १ ) । अभीशवः ।  
दीधितयः ( २ ) । गभस्तयः । वनम् । उन्नाः । वसवः ।  
मरीचिपाः । मयूखाः । सप्त ऋषयः । साध्याः । सुपर्णाः । इति  
पञ्चदश रश्मिनामानि ॥ ५ ॥

आताः । आशाः । उपराः । आष्टाः । काष्ठाः । व्योम ।  
कुकुभः । हरितः । इत्यष्टौ दिङ्नामानि ॥ ६ ॥

इयावी । क्षपा । शर्वरी । अक्तुः । ऊर्म्या । रम्या ( ३ ) ।  
यम्या । नम्या । दोषा । नक्ता । तमः । रजः । असिक्ती । पर्य-  
स्वती । तमस्वती । घृताची । शिरिणा ( ४ ) । मोकी । शोकी ।  
ऊर्धः ( ५ ) । पर्यः । हिमा ( ६ ) । वस्वी ( ७ ) । इति  
त्रयोविंशती रात्रिनामानि ॥ ७ ॥

विभावरी । सुनरी । भास्वती । ओदती । चित्रामघा ।  
अर्जुनी । वाजिनी । वाजिनीवती ( ८ ) । सुम्नावरी । अहना ।  
द्योतना । श्वेत्या । अरुषी ( ९ ) । सुनृता । सुनृतावती । सुनृ-  
तावरी । इति षोडशोषोनामानि ॥ ८ ॥

वस्तोः । द्युः ( १० ) । भानुः । वासुरम् । स्वसराणि । घूसः ।  
घूर्मः । घृणः ( ११ ) । दिनम् । दिवा । दिवेदिवे । धर्षिधावि ।  
इति द्वादशाहर्नामानि ॥ ९ ॥

( १ ) “रुश्मयः” इति ङीष् सति पु० २ ॥ ( २ ) “दीधितयः”  
इत्यपि पुस्तकान्तरपाठः । ( ३ ) “रम्या” इति पाठः ॥ ( ४ ) “श्रीणा”  
इत्यपि पु० २ ॥ ( ५ ) “उर्ध्वा” इत्यपि पु० २ ॥ ( ६ ) “हिम”  
इत्यपि पु० २ ॥ ( ७ ) “वसु, वस्वा, वसी” इत्यपि पु० २ ॥ ( ८ )  
“वाजिनिवती” इत्यपि पु० ॥ ( ९ ) “अरुषी” इत्यपि पु० ( १० )  
“द्यौः” इति पा० ॥ ( ११ ) “घृणिः” इत्यपि पु० ॥



अद्रिः । ग्रावा । गोत्रः । बलः । अश्नः । पुरुभोजाः । बलि-  
शानः ( १ ) । अश्मा । पर्वतः । गिरिः । व्रजः । चरुः । वराहः ।  
शम्बरः । रौहिणः । रैवतः । फलिगः । उपरः । उपलः । च-  
मसः । अहिः । अभ्रम् ( २ ) बलाहकः । मेघः । दत्तिः ( ३ ) ।  
ओदनः ( ४ ) । वृषान्धिः ( ५ ) वृत्रः । असुरः । कोशः । इति  
त्रिंशन्मेघनामानि ॥ १० ॥

श्लोकः । धारा । इळा । गौः । गोरी । गान्धर्वी । गभीरा ।  
गम्भीरा । मन्द्रा । मन्द्राजनी । वाशी । वाणी । वाणीची ।  
वाणः । पविः । भारती । धूमनिः । नालीः ( ६ ) । मेळिः । मेना ।  
सूर्या । सरस्वती । निवित् । स्वाहा । वग्नुः ( ७ ) । उपब्धिः ।  
मायुः । काकुत् ( ८ ) । जिह्वा । घोषः । स्वरः । शब्दः । स्वनः ।  
क्रक् । होत्रा । गीः । गाथा । गुणः ( ९ ) । घेना । ग्नाः । विपा  
( १० ) । नना । कशा । धिषणा । नौः । अक्षरम् । मही । अदितिः ।  
शची । वाक् । अनुष्टुप् । धेनुः । बल्गुः ( ११ ) । गुल्हा ( १२ ) ।  
सरः ( १३ ) । सुपर्णी ( १४ ) । बेकुरा ( १५ ) । इति सप्तपञ्चा-  
शद् वाङ्नामानि ॥ ११ ॥

( १ ) “पर्शानः पूर्णानः” इमावपि क्वचित् ॥ ( २ ) “अभ्रम्”  
इत्यपि पु० ॥ ( ३ ) “दत्तिः” इति च पु० ॥ ( ४ ) “ओदनम्” इति  
नपुंसकम् पु० ॥ ( ५ ) “विषान्धिः” इत्यपि पु० ॥ ( ६ ) “नालिः  
नीलिः” इमौ क्वचित् ॥ ( ७ ) “गग्नुः” इति क्वचित् ॥ ( ८ )  
“काकुप्” इति पु० ॥ ( ९ ) “गुणा” इति पु० ॥ ( १० ) “नग्ना”  
इति पु० ॥ ( ११ ) “वग्नुः” इति पु० ॥ ( १२ ) “गुल्हाः गुल्हाः”  
इमौ पु० ॥ ( १३ ) “रसः रासः” इमौ च पु० ॥ ( १४ )  
“सुपर्णी” इति च पु० ॥ ( १५ ) “बेकु” इति पु० ॥

अर्णः । क्षोदः । क्षद्म ( १ ) । नभः । अम्भः । कवन्धम् ( २ ) ।  
 सलिलम् । वाः । वनम् । घृतम् । मधु । पुरीषम् । पिप्पलम् ।  
 क्षीरम् । विषम् । रेतः । कशः ( ३ ) । जन्म ( ४ ) । बृधूकम् ।  
 बुसम् । तुग्रया । बर्बुरम् ( ५ ) । सुक्ष्म ( ६ ) । धरुणम् ।  
 सिरा ( ७ ) । अरुरिन्दानि ( ८ ) । धस्मन्वत् । जामि ( ९ ) । आयु-  
 धानि । क्षपः । अहिः । अक्षरम् ( १० ) । स्रोतः । तृप्तिः । रसः ।  
 उद्दकम् ( ११ ) । प्रयः\* । सरः । भेषजम् । सहः । शवः । यहः ।  
 भोजः । सुखम् । क्षत्रम् । आवयाः । शुभम् । यादुः ( १२ ) भुतम् ।  
 भुवनम् । भविष्यत् । सहत् । आपः । व्योम । यशः । महः ।  
 सणीकम् ( १३ ) । स्मृतीकम् ( १४ ) । सतीनम् ( १५ ) । गहनम् ।  
 गभीरम् ( १६ ) । गम्भरम् ( १७ ) । ईम् ( १८ ) । अन्नम् ।  
 हविः । सद्म । सदनम् । ऋतम् । योनिः । ऋतस्ययोनिः ।  
 सत्यम् । नीरम् । रायिः । सत् । पूर्णम् । सर्वम् । अक्षितम् ।  
 बहिः । नाम । सर्पिः । अपः । पवित्रम् । अमृतम् । इन्दुः ।

( १ ) “क्षद्मा, क्षद्मः, क्षन्म” इमे त्रयः पु० ॥ ( २ ) “कवन्धम्”  
 इति वकारभेदेन क्वचिद् दृश्यते ॥ ( ३ ) “शक्रम्” पु० ॥ ( ४ )  
 “ब्रह्म जह्म” इमावस्यैव स्थाने पु० दृश्यते ॥ ( ५ ) “बुर्बुरम्, बुर्बुरः”  
 इमौ च पूर्ववत् ॥ ( ६ ) “सुक्षेमा, सुक्षोम” एतौ च ॥ ( ७ )  
 “सुरा, सूरु” इति पु० ॥ ( ८ ) “अरुरेदानी” इति पु० ॥ ( ९ )  
 “जामिः, जामिन्वत्” इति पु० ॥ ( १० ) “अक्षरः, अक्षराः” इति  
 पाठान्तरम् ॥ ( ११ ) “प्रयः” इत्यपि पु० ॥ ( १२ ) “यादुः” इति  
 क्वचित् पु० ॥ ( १३ ) “स्मृणीकम्” इति पु० ॥ ( १४ ) “सतीकम्,  
 स्मृतीकम्” इति पु० ॥ ( १५ ) “सतिनम्” पु० ॥ ( १६ )  
 “गम्भीरम्” इति पु० ॥ ( १७ ) “गम्भरम्” इति पु० ॥ ( १८ )  
 “कम्” इत्याधिकं क्वचित् पु० ॥ \* ‘प्रयः’ इति बहुषु पुस्तकेषु ।



हेम ( १ ) । स्वः । सर्गाः । शम्बरम् । अभ्वम् । वपुः ।  
अम्बु ( २ ) । तोयम् । तूर्यम् । कृपीटम् ( ३ ) । शुक्रम् ।  
तेजः । स्वधा । वारि । जलम् । जलापम् । इदम् ।  
इत्येकशतमुदकनामानि ॥ १२ ॥

अवन्तयः । यव्याः ( ४ ) । खाः । सीराः । स्रोत्याः । एन्यः ।  
धुनयः । रुजानाः । वृक्षणाः । खादोअर्णाः । रोधचक्राः । हरितः ।  
सरितः । अश्रुवः । नभन्वः ( ५ ) । वध्वः । हिरण्यवर्णाः । रोहितः ।  
सस्रुतः । अर्णाः । सिन्धवः । कुल्याः । वर्यः ( ६ ) । उर्व्यः । हरा-  
वत्यः । पार्वत्यः ( ७ ) । स्रवन्त्यः ( ८ ) । ऊर्जस्वत्यः । पर्यस्वत्यः ।  
सरस्वत्यः । तरस्वत्यः । हरस्वत्यः । रोधस्वत्यः । भास्वत्यः ।  
अजिरा । मातरः । नद्यः । इति सप्तत्रिंशन्नदीनामानि ॥ १३ ॥

अत्यः । हयः । अवी । वाजी । सतिः । वह्निः । दधिकाः ।  
दधिकावा । एतग्वः ( ९ ) । एतशः । पैद्रः । दौर्गहः । औचैश्चव-  
सः ( १० ) । ताक्ष्यः । आशुः । ब्रध्नः । अरुषः । मांश्चत्वः ( ११ ) ।  
अव्यथयः ( १२ ) । श्येनासः । सुपर्णाः । पतङ्गाः । नरः ।  
ह्वार्याणाम् ( १३ ) । हंसासः । अश्वाः । इति षड्विंशति-  
रश्वनामानि ॥ १४ ॥

( १ ) “हेमा” इति पु० ( २ ) “अम्बुः” इति लिङ्गभेदेन  
क्वचित् ॥ ( ३ ) “कृपीटम्, नृपीटम्” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥  
( ४ ) “यव्याः” इति पु० ॥ ( ५ ) “नभन्वाः” इति मात्राभेदेन  
पु० ॥ ( ६ ) “ऋतावर्यः” इति पु० ॥ ( ७ ) “वार्वत्यः, अवत्यः”  
इमौ पा० ॥ ( ८ ) “रेवत्यः” इति पु० ॥ ( ९ ) “एतग्व” इति  
पु० ॥ ( १० ) “उचैश्चवसः” इति पु० ॥ ( ११ ) “मंश्चतो मंश्चतुः”  
इति पा० ॥ ( १२ ) “व्यथयः” इति पा० ॥ ( १३ ) “वार्याणाम्”  
इति पाठान्तरम् ॥

हरी इन्द्रस्य । रोहितोऽग्नेः । हरित आदित्यस्य । रास-  
भावशिवनोः । अजाः पूषणः । पृषत्यो मरुताम् । अरुण्यो गाव  
वृषसाम् । श्यावाः सवितुः । विश्वरूपा बृहस्पतेः । नियुतो  
वायोः । इति दशाऽदिष्टोपयोजनानि ॥ १५ ॥

आजते । आशते ( १ ) । आशयति । दीदयति । शोचति ।  
मन्दते । भन्दते । रोचते । द्योतते । ज्योतते । द्युमत् । इत्ये-  
कादश ज्वलतिकर्माणः ॥ १६ ॥

जमत् । कल्मलीकिनम् । जञ्जणाभवन् । मल्मलाभवन् ।  
अर्चिः । शोचिः । तपः । तजः ( २ ) । हरः । घृणिः ( ३ ) ।  
शृङ्गाणि । इत्येकादश ज्वलतो नामधेयानि ॥ १७ ॥

गौर्हेमाम्बरं स्वः खेदय आताः श्यावी विभावरी वस्तोरद्विः  
इलोकोऽर्णोऽवनयोऽत्यो हरीन्द्रस्य आजते जमदिति  
सप्तदश ॥

इति निघण्टौ प्रथमाध्यायः समाप्तः ॥

( १ ) “भ्लाशयति, भ्लाशते, भ्लाशयते” इमे पुस्तकान्तरेषु दृश्यन्ते ॥

( २ ) “पयः” इति पु० ॥ ( ३ ) “हृणिः, हृणिः” इति पाठभेदः ॥



## अथ द्वितीयाध्यायारम्भः ॥

—:०:—

अपः । अप्नः । दंसः । वेषः । वेपः (१) । विष्ट्वी । व्रतम् ।  
कर्षरम् । शक्म (२) । क्रतुः । कुरुणम् (३) । करणानि ।  
करांसि । करन्ती (४) । करिक्तत् । चक्रत् (५) । कर्त्तुम्  
(६) । कर्तोः । कर्तवै । कृत्वी । धीः । शर्ची । शर्मी । शिमी ।  
शक्तिः । शिल्पम् । इति षड्विंशतिः कर्मनामानि ॥ १ ॥

तुक् । लोकम् । तनयः (७) । तोकम् । तक्म । शेषः ।  
अप्नः । गयः । जाः । अपत्यम् । यहुः । सुनुः । नपात् । प्रजा ।  
वीजम् । इति पञ्चदशापत्यनामानि ॥ २ ॥

मनुष्याः । नरः (८) । ध्रुवाः । जन्तवः । विशः ।  
क्षितयः । कृष्टयः । चर्षणयः । नहुषः (९) । हरयः । मर्याः ।  
मर्त्याः । मर्ताः । वाताः । तुर्वशाः । द्रुह्यवः । आयवः (१०) ।  
यदवः । अनवः । पुरवः । जगतः । तस्थुषः । पञ्चजनाः ।  
विवस्वन्तः । पृतनाः । इति पञ्चविंशतिर्मनुष्यनामानि ॥ ३ ॥

आयती । चयवाना । अभीशू । अप्रवाना । विनुङ्गसौ ।  
गभस्ती । करस्नौ । ब्राह्म । भुरिजौ । क्षिपस्ती (११) । शकरी ।  
भरित्रै । इति द्वादश बाहुनामानि ॥ ४ ॥

( १ ) “वेशः, विष्टी” इति पुस्तकान्तरं ॥ ( २ ) “शक्म,  
शक्मम्” अस्यैव भेदः पु० ॥ ( ३ ) “करणम्” इति पु० ॥ ( ४ )  
“करन्ति” इति पु० ॥ ( ५ ) “चक्रतुः” इति पु० ॥ ( ६ ) “कर्तुम्”  
इति पाठभेदः ॥ ( ७ ) “तनयम्” इति लिङ्गभेदेन क्वचित् पु० ॥  
( ८ ) “नराः” इति पुस्तकान्तरेषु ॥ ( ९ ) “नहुषाः” इति वचनभेदेन  
क्वचित् पाठः ॥ ( १० ) “अयवः” इति पु० ॥ ( ११ ) “क्षिपन्ती,  
क्षिपन्ती” इति पु० ॥

अग्रुवः । अण्वयः (१) । विशः (२) । क्षिपः । शयः ।  
 रशनाः । धीतयः । अथयः (३) । विपः । कक्ष्याः । अवनयः ।  
 हरितः (४) । स्वसारः । जामयः । सनाभयः । योक्ताणि ।  
 योजनानि । धुरः । शाखाः । अभीशवः । दीधितयः । गर्भस्तयः  
 (५) । इति द्वाविंशतिरङ्गुलिनामानि ॥ ५ ॥

वृश्म । उश्मसि (६) । वेति । वेनति । वेसति (७) ।  
 वाञ्छति । वष्टि (८) । वनोति । जुषते । हर्यति (९) ।  
 आचके । उशिक् । मन्यते । छन्तसत् (१०) । चाकनत् ।  
 चकमानः । कनति । कानिषत् । इत्यष्टादश कान्तिकर्माणः ॥ ६ ॥

अन्धः (११) । वाजः । पयः । प्रयः (१२) । पृक्षः ।  
 पितुः । सुतः (१३) । सिनम् (१४) । अवः । क्षु (१५) ।  
 धासिः । इरा । इळा । इषम् । ऊर्कः । रसः । स्वधा ।  
 अर्कः । क्षन् (१६) । नेमः । ससम् । नमः । आयुः । सुनृता ।  
 ब्रह्म । वर्चः । कीलालम् । यशः । इत्यष्टाविंशतिरन्ननामानि ॥ ७ ॥

( १ ) “विश्राः” इत्यधिकं क्वचित् पु० ॥ ( २ ) “वृशः” इति  
 पाठान्तरम् ॥ ( ३ ) “अथयवः, अथयाः” इति पाठान्तरम् ॥ ( ४ )  
 “रोहितः” इति क्वचित् पाठः ॥ ( ५ ) “सुहस्त्यः, सुसुतः” अस्यैव  
 स्थाने इमौ लभ्येते पु० ॥ ( ६ ) इतोऽग्रे “अववेति” इत्यधिकं  
 पुस्तकान्तरेषु ॥ ( ७ ) “विसति, वेशति” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥  
 ( ८ ) “वेष्टि” इति क्वचित् पु० ॥ ( ९ ) “हर्यात्ति, उशत्” इमावधिकौ  
 पुस्तकान्तरेषु ॥ ( १० ) “शंसनत्” इति पु० ॥ ( ११ ) “वाजः”  
 इत्यधिकं क्वचित् पु० ॥ ( १२ ) “श्रवः” इति क्वचित् पु० ॥ ( १३ )  
 “सुतम्” इति लिङ्गभेदेन दृश्यते ॥ ( १४ ) “सिनम्” इति पु० ॥  
 ( १५ ) “क्षुमत्, क्षुत्” इत्येतौ क्षु इत्यस्यैव स्थाने दृश्येते पुस्तकान्तरेषु  
 ( १६ ) “क्षन्” इति पु० ॥



आवयति । भवति । बभस्ति । वेति । वेवेष्टि । अविष्यन् ।  
बप्सति । भुसथः । वृब्धाम् । ह्वरति ( १ ) । इति दशाक्षि-  
कर्माणः ॥ ८ ॥

ओजः ( २ ) । पाजः । शवः । तरः । तवः । त्वक्षः । शर्धः  
( ३ ) । बाधः । नृम्णम् । तविषी । शुष्मम् । शुष्णम् । शुषम् ।  
दक्षः । वीळु । च्यौत्नम् । सहः । यहः । वधः । वर्गः । वृजनम् ।  
वृक् ( ४ ) । मज्मना । पौस्यानि । धर्णासिः ( ५ ) । द्रविणम् ।  
स्यन्द्रासः । शम्बरम् । इत्यष्टाविंशतिर्वलनामानि ॥ ९ ॥

मघम् । रेक्णः । रिक्थम् । वेदः । वरिवः । श्वात्रम् ।  
रत्नम् । रयिः । क्षत्रम् । भगः । मीळहु ( ६ ) । गयः ।  
नृम्णम् । द्युम्नम् । तना । वन्धुः । इन्द्रियम् । वसु । रायः ।  
राधः । भोजनम् । मेधा । यशः । ब्रह्म । द्रविणम् ( ७ ) ।  
श्रवः । वृत्रम् ( ८ ) । वृतम् । इत्यष्टाविंशतिरेव धनना-  
मानि ॥ १० ॥

अघ्न्या । उस्त्रा । उस्त्रिया । अही । मही । अदितिः  
( ९ ) । इळा । जगती । शकवरी । इति नव गोनामानि ॥ ११ ॥

रेळते । हेळते । भामते । भूणीयते ( १० ) । भ्रीणाति ।  
भ्रेषति । दोधति । वनुष्यति । कम्पते । भोजते । इति दश  
क्रुध्यतिकर्माणः ॥ १२ ॥

( १ ) “ह्वयति” पु० ॥ ( २ ) “वाजः” इत्याधिकं क्वचित्  
पुस्तके ॥ ( ३ ) “वृक्षः” इति पु० ॥ ( ४ ) “विट्” इति पाठान्तरम् ॥  
( ५ ) “धर्णासि” इति प्रधानं पाठः ॥ ( ६ ) “मीळहम्” इति  
क्वचित् पु० ॥ ( ७ ) “शवः” इत्याधिकं क्वचित् ॥ ( ८ ) “ऋतम्  
वित्तम्” इति पु० ॥ ( ९ ) “अदितिः” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥  
( १० ) अस्यैव स्थाने “हूणीयते” इति क्वचित् पु० ॥

हेळः । हरः । हाणिः ( १ ) । त्यजः । भामः । एहः ।  
हरः ( २ ) । तपुषी । जुर्णिः । मन्युः । व्यथिः । इत्येकादश  
क्रोधनामानि ॥ १३ ॥

वर्तते । अयते । लोटते । लोठते । स्यन्दते ( ३ ) कसति ।  
सर्पति । स्यमति । स्रवति ( ४ ) । संसति । अचति । श्रोतति ।  
ध्वंसति । वेनति । माष्टि । भुरण्यति । शवति । कालयति ।  
पेलयति । कण्टति । पिस्यति । बिस्यति । मिस्यति । प्रवते ।  
प्लवते । च्यवते । कवते । गवत । नवते ( ५ ) । क्षोदति ।  
नक्षति । सक्षति । म्यक्षति ( ६ ) । सचति । ( ७ ) । ऋच्छति ।  
तुरीयति । चतति । अतति । गति । इयक्षति । सश्चति ।  
त्सरति । रहति । यतत । भ्रमति । ध्रजति । रजति । लजति ।  
क्षियति । धमति । मिनाति ( ८ ) । ऋण्वति ( ९ ) । ऋणोति ।  
स्वरति । सिसर्त्ति । विषिष्टि ( १० ) । योषिष्टि ( ११ ) । रिणाति  
( १२ ) । रीयते । रेजति । दध्यति ( १३ ) । द्भ्नोति ( १४ ) ।  
युध्यति ( १५ ) । घन्वति । अरुषति ( १६ ) । आर्यति ( १७ ) ।

( १ ) “घृणिः” इति च पु० ॥ ( २ ) “वरः” इति तस्यैव स्थाने  
पुस्त० ॥ ( ३ ) “स्यन्दति” इति पु० ॥ ( ४ ) “संसते” इति  
पाठश्च । ( ५ ) “अचते” इत्यपि क्वचित् पु० ॥ ( ६ ) “मियक्षति”  
इत्यपि पु० ॥ ( ७ ) “अचति” इत्यपि० ॥ ( ८ ) “मिनोति, रिणोति”  
इति पु० ॥ ( ९ ) “रिण्वति” इत्यपि पु० ॥ ( १० ) “वेशिष्टि, वेपिष्टि”  
इति क्वचित् पु० ॥ ( ११ ) “योशिष्टि” इति च पु० ॥ ( १२ )  
ऋणाति, ऋणर्त्ति, ऋणत्ति” इति भेदः पुस्तकान्तरे ॥ ( १३ ) “दध्यते”  
इति भेदः । “नख्यति” इत्याधिकं पु० ( १४ ) “द्भ्नोति” इति पु० ॥  
( १५ ) “युध्यते” इति क्वचित् पाठः ॥ ( १६ ) “अरुष्यति, अरुषति”  
इति पा० ॥ ( १७ ) “अलर्यति, अलरषति” इति पाठान्तरम् ॥



सीयते ( १ ) । तर्कति ( २ ) । दीयति । ईषति । फणति  
( ३ ) । हनति ( ४ ) । अर्दति । मर्दति । सस्वते । नसते ।  
हयति । हयति । इत । ईहति । जयति । श्वात्रति । गन्ति ।  
भागनीगन्ति । जङ्गन्ति ( ५ ) । जिन्वति ( ६ ) । जसति ।  
गमति । ध्रति । ध्राति । ध्रयति ( ७ ) । वहते ( ८ ) । रथयति ।  
जेहते ( ९ ) । ष्वःकति ( १० ) । क्षुम्पति ( ११ ) । प्लाति ।  
वाति । याति । इषति ( १२ ) । द्राति ( १३ ) । द्रूळति । एजति ।  
जमति । जवति । वञ्चति । अनिति । पवते ( १४ ) । हन्ति ।  
सेधति । अगन् । अजगन् । जिगाति । पतति । इन्वति । द्रमति  
( १५ ) । द्रवति ( १६ ) । वेति । ह्यन्तात् ( १७ ) ।  
एति । जगायात् । अयथुः ( १८ ) । इति द्वाविंशशतं  
गातेकर्मणिः ॥ १४ ॥

( १ ) “डीयते” इति बहुमतः पाठः ॥ ( २ ) “दीयते” इत्यपि  
क्वचित् पा० ॥ ( ३ ) अत्र “कणति” इत्यपि क्वचित् पा० ॥ ( ४ )  
“सस्वति, सिस्वति, धवति, धावति, हम्मति, हम्मयति, हयति” इत्येतेऽधिकाः  
पुस्तकान्तरे ॥ ( ५ ) “जगन्ति” इत्यपि पु० ॥ ( ६ ) “जगाति,  
जगति” इत्यपि क्वचित् पु० ॥ ( ७ ) “ध्रुवति” इति पाठान्तरम् ॥  
( ८ ) “वल्गूयति, अथयति” इत्यधिकं क्वचित् पु० ॥ ( ९ )  
“जेहति” इति भेदः, “वदति राति, रूहति” इत्यधिकं क्वचित्  
पुस्तकान्तरपाठः ॥ ( १० ) “षःकति, ष्वक्कति” इति पु० ॥ ( ११ )  
“क्षिम्पति” इति पु० ॥ ( १२ ) “जायति” इत्यधिकं क्वचित् पु० ॥  
( १३ ) “पतयति” इत्यप्यधिकं क्वचित् पु० ( १४ ) “प्लवति” इति  
पु० ॥ ( १५ ) “व्रजति” इत्यधिकं क्वचित् पु० ॥ ( १६ ) “द्रवति”  
द्रूमति” । इति पाठान्तरम् ॥ ( १७ ) यकाराभावे “हन्तात्” इति  
पु० ॥ ( १८ ) “अयुथुः, अयुधुः” इति तस्यैव भेदेन पाठः ॥

नु । मक्षु । द्रवन् । ओषम् । जीराः ( १ ) । जूर्णिः ( २ ) ।  
 शुर्ताः । शुघनासः ( ३ ) । शीर्भम् । तृषु ( ४ ) । तूर्यम् ( ५ )  
 तूर्णिः ( ६ ) । अजिरम् ( ७ ) । भुरण्युः । शु ( ८ ) । आशु ।  
 प्राशुः ( ९ ) । तूतुजिः ( १० ) । तूतुजानः ( ११ ) ।  
 तुज्यमानासः । अज्राः ( १२ ) । साचीवित् ( १३ ) । युगत् ( १४ ) ।  
 ताजत् । तुराणिः । वातरंहाः । इति षड्विंशतिः क्षिप्रनामानि १५

तलित् ( १५ ) । आसात् ( १६ ) । अम्बरम् । तुर्वशे ( १७ ) ।  
 अस्तमीके । आके । उपाके । अर्वाके ( १८ ) । अन्तमानाम् ।  
 अवमे । उपमे । इत्येकादशान्तिकनामानि ॥ १६ ॥

रणः । विवाक् । विखादः । नदनुः । भरे । आक्रन्दे ।  
 आहवे । आजौ । पृतनाज्यम् । अभीके । समीके । समसत्यम् ।  
 नेमधिता ( १९ ) । सङ्काः । समितिः । समनम् । मीळहे ।  
 पृतनाः । स्पृधः । मृधः । पृतसु । समत्सु । समर्ये । समरणे ।

( १ ) “जिरा” इति पु० ॥ ( २ ) “जूर्णीः” इति डीप्भेदेन  
 दीर्घान्तः पु० ॥ ( ३ ) शुघनासाः, शूधनाः, शूघनाशः” इति तस्यैव भेदेन  
 पाठान्तरम् ॥ ( ४ ) “त्रिषु” इति पु० ॥ ( ५ ) “तूर्यम्” इति  
 पा० ॥ ( ६ ) “तूर्णि” इति लिङ्गभेदेन पा० ॥ ( ७ ) “अजिरम्”  
 इत्याद्युदात्तस्वरभेदेन क्वचित् पाठः ॥ ( ८ ) “आशुः, शुः” इति  
 पूर्वापरयोर्भेदः पु० ॥ ( ९ ) “प्लाशुचित् प्राशुचित्” इति  
 पाठान्तरम् ॥ ( १० ) “तूतुजित्” इति पाठान्तरम् ॥ ( ११ )  
 “तूतुजानासः” इति पा० ॥ ( १२ ) “अजराः” इति पा० ॥ ( १३ )  
 “साचीवित्, साचीवत्” इति पुस्तकान्तम् । ( १४ ) “युगत्” इति  
 पु० ॥ ( १५ ) “तलित्” इति पा० ॥ ( १६ ) “असा” इति तकारा-  
 भावे तस्यैव भेदः ॥ ( १७ ) “तुर्वशः” इति पा० ॥ ( १८ ) “अर्वाकः”  
 इति पु० ॥ ( १९ ) “नेमधितिः” इति पा० ॥



सुमोहे ( १ ) । सुमीथे ( २ ) । सुङ्ख्ये । सुङ्गे । संयुगे ( ३ ) ।  
सुङ्गथे । सुङ्गमे । वृत्रतूर्ये । पृक्षे । आणौ ( ४ ) । शूरसातौ ।  
वाजंसातौ । सुमनीके । खले । खजे । पौंस्ये । महाधने । वाजे ।  
अज्म । सद्म ( ५ ) । संयत् । संवतः ( ६ ) । इति  
षट्चत्वारिंशत् संग्राहनामानि ॥ १७ ॥

इन्वति । नक्षति ( ७ ) आक्षाणः । आनद् । आष्ट ( ८ ) ।  
आपानः । अशत् । नशत् । आनशे । अश्नुते । इति दश व्या-  
प्तिकर्माणः ॥ १८ ॥

इभ्नोति ( ९ ) । इनथति । ध्वरति । धूर्वति । वृणाक्ति ।  
वृश्चति । कण्वति । कुन्तति ( १० ) । श्वसिति ( ११ ) । नभते  
( १२ ) । अर्दयति । स्तृणाति । स्नेहयति ( १३ ) । यातयति ( १४ ) ।  
स्फुरति । स्फुलति । निवपन्तु । अवतिरति । वियातः ।  
आतिरत् । तुळित् । आखण्डल । द्रूणाति । रमूणाति । शूणाति ।  
शम्नाति । तृणेळिह । ताळिह । नितोशते ( १५ ) । निवर्हयति

( १ ) “सुम्मेहि” इति पु० ॥ ( २ ) “सुमिथे, सुङ्गे” इति  
पूर्वापरयोर्भेदेन पाठः ( ३ ) इत्यस्मात् पूर्वं “संयत्” इत्यधिकं  
क्वचित् पुस्तके ॥ ( ४ ) “प्रधने” इत्यधिकं क्वचित् पु० ॥ ( ५ )  
“अग्न् सग्मन् सग्मन्” इत्येतेऽधिकाः पु० ॥ ( ६ ) “संवतम्” इति  
पाठान्तरम् ॥ ( ७ ) “ननुक्षे” इति पा० ॥ ( ८ ) “आष्ट, आष्टः,  
आष्टः” इति तस्यैव भेदः ॥ ( ९ ) “श्लथति” इत्यधिकं क्वचित्  
पु० । “श्रयति” इति परस्यपाठान्तरम् ॥ ( १० ) “कृणाति ऋणाति”  
इति पु० ॥ ( ११ ) “श्वसति” इति पा० ॥ ( १२ ) “नभति” इति  
पु० ॥ ( १३ ) “स्नेहति” इति पूर्वस्यैव भेदपाठः । “अर्दति मर्दति”  
इत्यधिकं क्वचित् ॥ ( १४ ) “याचति, यावति” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥  
( १५ ) “नितोशते, नितोशयति” इति भेदेन क्वचित् पाठः ॥

( १ ) । मि॒ना॒ति । मि॒नो॒ति । ध॒म॒ति ( २ ) । इति त्रयस्त्रिंशद् बधकर्मणिः ॥ १९ ॥

दि॒द्युत् । नो॒मिः । हे॒तिः । न॒मः । प॒विः । सु॒कः । वृ॒कः ।  
व॒धः । व॒ज्रः । अ॒र्कः ( ३ ) । कु॒त्सः । कु॒लि॒शः । तु॒जः ।  
ति॒ग्मम् ( ४ ) । मे॒तिः । स्व॒घि॒तिः । सा॒य॒कः । प॒र॒शु ।  
इत्यष्टादश वज्रनामानि ॥ २० ॥

इ॒र॒ज्य॒ति । प॒त्य॒ते । क्ष॒य॒ति ( ५ ) । रा॒ज॒ति । इति चत्वारः  
ऐश्वर्यकर्मणिः ॥ २१ ॥

रा॒ष्ट्री । अ॒र्यैः । नि॒यु॒त्वान् । इ॒न॒इ॒नः । इति चत्वारीश्वरना-  
मानि ॥ २२ ॥

अपस्तुङ्मनुष्या आयत्यशुवो वश्यन्ध आर्वयत्योजो  
मघमघ्न्या रेळते हेळो वर्त्तते नु तलिद्रण इन्वति दभ्नोति  
दिद्युदिरज्यति राष्ट्रीति द्वाविंशतिः ॥

इति निघण्टौ द्वितीयाध्यायः समाप्तः ॥

( १ ) “वर्हयति” पु० ॥ ( २ ) “जूयति” इत्यधिकं क्वचित् ॥  
( ३ ) “अर्कः” इति पु० ॥ ( ४ ) “तुजः, तिग्मः” इति  
पाठान्तरम् ॥ ( ५ ) “क्षयति” इति क्वचित् पाठः ॥



## अथ तृतीयाध्यायारम्भः ॥

ब॒रु । तु॒वि । पु॒रु । भू॒रि । श॒श्वत् । वि॒श्वम् । प॒री॒णसा ।  
व्या॒ना॒शिः । श॒तम् । स॒हस्र॑म् । स॒लिल॑म् ( १ ) । कु॒वित् ।  
इति द्वादश बहुनामानि ॥ १ ॥

ऋ॒हन् ( २ ) ह्र॒स्वः । नि॒घृ॒ष्वः ( ३ ) । मा॒यु॒कः । प्र॒ति॒ष्ठा ।  
कृ॒धु ( ४ ) । व॒स्र॒कः । ब॒भ्र॒म् ( ५ ) । अ॒र्भ॒कः । क्षु॒ल्ल॒कः ।  
अ॒ल्पः ( ६ ) । इत्येकादश ह्रस्वनामानि ॥ २ ॥

म॒हत् ( ७ ) । व॒ध्नः । ऋ॒ष्वः । बृ॒हत् ( ८ ) । उ॒क्षितः ।  
त॒व॒सः । त॒वि॒षः । म॒हि॒षः । अ॒श्वः । ऋ॒भु॒क्षाः । उ॒क्षाः ।  
वि॒हा॒याः । य॒ह्नः । व॒व॒क्षि॒थ । वि॒व॒क्ष॒से । अ॒म्भ॒णः । मा॒हि॒नः ।  
ग॒भी॒रः । क॒कु॒हः ( ९ ) । र॒भ॒सः । ब्रा॒धन् ( १० ) । वि॒र॒प्शी ।  
अ॒द्भु॒तम् ( ११ ) । ब॒र्हि॒ष्ठः ( १२ ) । ब॒र्हि॒षत् ( १३ ) । इति  
पञ्चविंशतिर्महन्नामानि ॥ ३ ॥

ग॒यः । कृ॒द॒रः । ग॒तः । ह॒र्म्यम् । अ॒स्तम् । प॒स्त्यम् । दुरो॒णे ।  
नी॒ळम् । दु॒र्याः । स्व॒स॒राणि । अ॒मा । द॒मै । कृ॒त्तिः ।  
यो॒निः । स॒न्न । श॒रण॑म् । व॒रू॒थम् । छ॒र्दिः । छ॒दिः । छा॒या । श॒र्म ।  
अ॒ज्म ( १४ ) । इति द्वाविंशतिर्गृहनामानि ॥ ४ ॥

( १ ) “सुरिरम्” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥ ( २ ) “रिहम्,  
ऋहम्, ऋहत्” इति पा० ॥ ( ३ ) “तृषमः, त्रिषमः” इत्यधिकौ पु० ॥  
( ४ ) “कृधुकः, ऋधुकः” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥ ( ५ ) “दृहरकः,  
देहरकः” इमावधिकौ पु० ( ६ ) “अल्पकम्” इति पा० ॥ ( ७ ) “महः”  
इति पु० ॥ ( ८ ) “तुहः” इत्यधिकः पु० ॥ ( ९ ) “ककुहस्तिना”  
इति पाठभेदः ॥ ( १० ) “ब्राधम्, ब्राधत्” इति पु० ॥ ( ११ )  
“अद्भुतः” इति लिङ्गभेदः ॥ ( १२ ) “बर्हिष्ठः” इति पु० ॥  
( १३ ) “बर्हिषि” इति पु० ॥ ( १४ ) “वर्म” इति पु० ॥

इरुज्यति (१) । विधेम । सपर्याति । नमस्यति । दुवस्यति ।  
ऋध्नोति । ऋणाद्धि । ऋच्छति । सर्पति (२) । विवासति ।  
इति दश परिचरणकर्माणि ॥ ५ ॥

शिम्बाता । शतरा । शार्तपन्ता । शर्म (३) । स्युमकम् ।  
शेवृधम् । मयः । सुगम्यम् । सुदिनम् । शुषम् । शुनम् । शुग्मम्  
(४) । भेषजम् । जलाषम् । स्योनम् । सुम्नम् । शेवम् । शिवम् ।  
शम् । कम् । इति विंशतिः सुखनामानि ॥ ६ ॥

निर्णिक् । वृत्रिः । वर्षः । वपुः (५) । अमतिः । अप्सः  
(६) । प्सुः । अप्नः । पिष्टम् । पेशः । कृशनम् । मरुत्  
(७) । अर्जुनम् । ताम्रम् । अरुषम् । शिल्पम् (८) । इति  
षोडश रूपनामानि ॥ ७ ॥

अस्त्रेमा । अनेमा । अनेद्यः (९) । अनवद्यः । अनभिगस्ताः  
(१०) । उक्थ्यः । सुनीथः । पाकः । घामः । वयुनम् । इति  
दश प्रशस्यनामानि ॥ ८ ॥

केतः । केतुः (११) । चेतः । चित्तम् । क्रतुः । असुः ।  
धीः । शर्ची । माया । वयुनम् । अभिरुषा । इत्येकादश  
प्रज्ञानामानि ॥ ९ ॥

बद् । श्रत् । सुत्रा । श्रद्धा । इत्था । ऋतम् । इति षट्  
सत्यनामानि ॥ १० ॥

- ( १ ) “इरुज्यति” इति पा० ॥ ( २ ) “शर्वति” इति पा० ॥  
( ३ ) “शिल्गुः” इति बहुमतः पा० ( ४ ) “शुगम्यम्” इति पा० ॥  
( ५ ) “अपुः” इत्यधिकं क्वचित् ॥ ( ६ ) “वप्सः” इति पा० ॥  
( ७ ) “प्सरः” इति पा० ॥ ( ८ ) “शप्यम्, शिप्यम्” इति पा० ॥  
( ९ ) “अनिन्द्यः” इत्यधिकं पु० ॥ ( १० ) “अनभिगस्तिः” इति  
[बहु] सम्मतः पाठः ॥ ( ११ ) “कुतुः” इति पु० ॥



चिक्क्यत् ( १ ) । चाकनत् । ( २ ) । आचक्ष्म ( ३ ) ।  
चष्टे । विचष्टे । विचर्षणिः । विश्वचर्षणिः । अचुचाकशत् ।  
इत्यष्टौ पश्यतिकर्माणः ॥ ११ ॥

हिकम् । नुकम् । सुकम् । आहिकम् । आकीम् ( ४ ) ।  
नकिः । मार्किः । नकीम् । आकृतम् । इति नवोत्तराणि पदानि  
सर्वपदसमाप्तायः ॥ १२ ॥

इदमिव । इदं यथा । अग्निर्न थे । चतुरंश्चिद्दमानात् ।  
ब्राह्मणो व्रतचारिणः । वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वयाः । जार आ  
भगम् । मेषो भूतोऽभि यन्नयः । तद्रूपः । तद्वर्णः । तद्वत् ।  
तथा । इत्युपमाः ॥ १३ ॥

अर्चति । गायति । रेभति । स्तोभति । गूर्धयति । गृणाति ।  
जरते ( ५ ) । ह्वयते ( ६ ) । नदति । पृच्छति । रिहति ।  
घमति । कृपायति ( ७ ) । कृपण्यति । पृणस्यति ( ८ ) ।  
पृणायते । वृणयति । मन्दते । भन्दते । छन्दति । छदयते  
( ९ ) । शृजमानः । रुजयति । रुजयति । शंसति । स्तौति ।  
यौति । रौति । नौति । भनति ( १० ) । पृणायति ( ११ ) ।  
पणते । सपति ( १२ ) । पृपृक्षाः ( १३ ) । महयति । ब्राजयति ।

( १ ) “चिक्क्यम्” । पा० ॥ ( २ ) “चना” इति पा० ॥ ( ३ )  
“चाक्ष्म अचक्ष्म” इति तस्यैव भेदः ॥ ( ४ ) “आकीम्” इति पाठा-  
न्तरम् ॥ ( ५ ) “जरति” इति पु० ॥ ( ६ ) “ह्वयति” पा० ॥  
( ७ ) “कृपा” इति पा० ॥ ( ८ ) “पृणस्यति, पृणायते” इति  
पूर्वापरयोर्भेदः ॥ ( ९ ) “छदयति” इति पा० ॥ ( १० ) “भनति”  
इति सत्वभेदः ॥ ( ११ ) “भृणायते” इति भेदः ॥ ( १२ ) “स्वपिति”  
इति पा० ॥ ( १३ ) “पृपृक्षाः” इति पा० ॥

पुजयति । मन्यते ( १ ) । मदति । रसति । स्वरति । वेनति ।  
मन्द्रयते ( २ ) । जल्पति ( ३ ) इति चतुश्चत्वारिंशदर्व-  
तिकर्माणः ॥ १४ ॥

विप्रः । विग्रः । गृत्सः । धीरः । वेनः । वेधाः ( ४ ) कण्वः ।  
ऋभुः । नवेदाः । कविः । मनीषी । मन्धाता । विधाता । विपः ।  
मनश्चित् । विपश्चित् । विपन्यवः ( ५ ) । आकेनिपः ( ६ ) ।  
उशिजः । कीस्तासः । अद्घातयः । मतयः । मतुथाः ( ७ ) ।  
वाघतः ( ८ ) । इति चतुर्विंशतिर्मेधाविनामानि ॥ १५ ॥

रेभः । जरिता । कारुः । नदः । स्तामुः ( ९ ) । कीरिः ।  
गौः । सूरिः । नादः । छन्दः । स्तुप् ( १० ) । रुद्रः । कृपण्युः ।  
इति त्रयोदशस्तोतृनामानि ॥ १६ ॥

यज्ञः । वेनः । अध्वरः । मेघः । विदथः । नार्यः । सर्वनम्  
( ११ ) । होत्रा । इष्टिः । देवताता । मखः । विष्णुः । इन्दुः ।  
प्रजापतिः । धर्मः । इति पञ्चदश यज्ञनामानि ॥ १७ ॥

भरताः ( १२ ) । कुरवः । वाघतः । वृक्तवर्हिषः ।  
यतस्रुचः । मरुतः । सबाघः । देवयवः । इत्यष्टावृत्तिङ्ना-  
मानि ॥ १८ ॥

( १ ) “स्वदति” इत्याधिकं पु० ॥ ( २ ) “कल्पते” इत्याधिकं  
पु० ॥ ( ३ ) “मन्त्रयते, वन्दते” इमावधिकौ पुस्तकान्तरे ॥  
( ४ ) “मेघः” इत्याधिकः पु० ॥ ( ५ ) “विपन्युः” इति पु० ॥ ( ६ )  
“केनिपः” अयमाधिकः पु० ॥ ( ७ ) “मनुष्याः” [ इति पाठा० ] ॥  
( ८ ) “मेधाविनः” इत्याधिकं पु० ॥ ( ९ ) “तामुः” इति पाठान्त-  
रम् ( १० ) “स्तुप्” इति पाठान्तरम् ॥ ( ११ ) “नारी” अयमाधिकः  
पु० ॥ ( १२ ) “भारताः” इति पाठभेदः ॥



ईमहे । यामि । मन्महे । दाद्धि । शुग्धि ( १ ) । पुद्धि ।  
रिरिद्धि । मिमिद्धि । मिमिहे । रिरिहि । पीपरत् । यन्तारः ।  
यन्धि ( २ ) इषुध्यते । मदेहि । मनामहे । मायते । इति  
सप्तदश याश्चाकर्माणि ॥ १९ ॥

दाति । दाशति । दासति । राति । रासति । पृणाक्षि  
( ३ ) । पृणाति ( ४ ) । शिक्षति । तुञ्जति । मंहते । इति दश  
दानकर्माणि ॥ २० ॥

परिस्त्रव ( ५ ) । पवस्व । अभ्यर्ष । आशिषः । इति च-  
त्वारोऽध्येषणाकर्माणि ॥ २१ ॥

स्वपिति । सस्ति ( ६ ) । इति द्वौ स्वपितिकर्माणौ ॥ २२ ॥  
कूपः । कातुः । कर्तः । व्रवः । क्राटः । खातः ( ७ ) ।  
अव्रतः । क्विर्विः ( ८ ) । सूदः । उत्सः । ऋश्यदात् ।  
क्रारोतरात् ( ९ ) । कुशयः । केवटः । इति चतुर्दश कूपना-  
मानि ॥ २३ ॥

तृपुः ( १० ) । तक्वा ( ११ ) । रिभ्वा ( १२ ) रिपुः ।  
रिक्वा । रिहायः । तायुः । तस्करः । वनर्गुः । हुरश्चित् । मुषी-  
वान् । मलिम्लुचः । अघशंसः । वृकः । इति चतुर्दशैव  
स्तेननामानि ॥ २४ ॥

- ( १ ) “दुग्धि” इति पा० ॥ ( २ ) “यन्ति” इति पाठान्तरम् ॥  
( ३ ) “पृणाक्षि” इति पा० ॥ ( ४ ) “वृश्चति” इत्याधिकं पु० ॥ ( ५ )  
“परिस्त्रव” इति शकारभेदेन पाठः ॥ ( ६ ) “स्वस्ति” इति पा० ॥  
( ७ ) “अव्रटः” अयमाधिकः पुस्तकान्तरे ॥ ( ८ ) “क्विर्विः” इति पाठः ॥  
( ९ ) “क्रारोतरः” इति पाठः ॥ ( १० ) “त्रिपुः” इति पाठः ॥  
( ११ ) “रितक्वा, त्रिक्वा, तृक्वा” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥ ( १२ )  
“रिह्वा” इति पाठान्तरम् ॥

नि॒ष्यम् । स॒स्वः । स॒नुतः । हि॒रुक् । प्र॒ती॒च्यम् ( १ ) ।  
अ॒पी॒च्यम् । इति षण् निर्णीतान्तर्हितनामधेयानि ॥ २५ ॥

आ॒के । प॒रा॒के । प॒रा॒चै । आ॒रे । प॒रा॒वतः । इति पञ्च  
दूरनामानि ॥ २६ ॥

प्र॒त्नम् । प्र॒दि॒वः । प्र॒व॒याः । स॒ने॒मि । पु॒र्व्यम् ( २ ) ।  
अ॒ह्नाय । इति षट् पुराणनामानि ॥ २७ ॥

न॒वम् । नू॒त॒नम् । नू॒त॒नम् । न॒व्यम् । इ॒दा । इ॒दा॒नीम् । इति  
षडेव नवनामानि ॥ २८ ॥

प्र॒पि॒त्वे । अ॒भी॒कै । इ॒भ्रम् । अ॒र्भ॒कम् । ति॒रः । स॒तः । त्वः ।  
ने॒मः । ऋ॒क्षाः । स्तु॒भिः । व॒भ्री॒भिः । उ॒पा॒जि॒ह्विका । ऊ॒र्द॒रम् ।  
कृ॒द॒रम् । र॒म्भः । पि॒ना॒कम् । मे॒ना । आः । शे॒पः । वै॒त॒सः ।  
अ॒या । ए॒ना । सि॒ष॒क्तु ( ३ ) । स॒च॒ते । भ्य॒स॒ते ( ४ ) ।  
रे॒ज॒ते । इति षड्विंशतिर्द्विंश उत्तराणि नामानि ॥ २९ ॥

स्व॒धे ( ५ ) । पु॒र॒न्धी । धि॒ष॒णे । रो॒द॒सी ( ६ ) । क्षो॒णी ।  
अ॒म्भ॒सी । न॒भ॒सी । र॒ज॒सी । स॒द॒सी । स॒द॒नी । घृ॒त॒व॒ती ।  
ब॒हु॒ले । ग॒भी॒रे । ग॒म्भी॒रे । ओ॒ण्यौ । च॒म्बौ ( ७ ) प॒ा॒श्वौ ( ८ ) ।  
म॒ही । उ॒र्वी । पृ॒थ्वी ( ९ ) । अ॒दि॒ती । अ॒ही । दू॒रे॒अ॒न्ते ।  
अ॒पा॒रे अ॒पा॒रे । इति चतुर्विंशतिर्धावापृथिवीनामधेयानि ॥ ३० ॥

( १ ) “प्र॒ती॒च्यम्” इति पा० ॥ ( २ ) “पु॒र्वी” इति पा० ॥  
( ३ ) “सि॒ष॒क्त्रि” इति पा० ॥ ( ४ ) “न॒स॒ते” इत्यधिकं पु० ॥ ( ५ )  
“स्व॒धे” इति पु० ॥ ( ६ ) “रो॒ध॒सी” इति वर्णभेदेनाधिकं वा पु० ॥  
( ७ ) अतः पूर्वं “न॒प्त्रौ” इत्यधिकं क्वचित् । अतोऽग्रे च “च॒म्बौ”  
इति भेदपाठः ॥ ( ८ ) “प॒ा॒श्व्यौ” इति पा० ॥ ( ९ ) “बृ॒ह॒ती”  
इत्यधिकमत्र पुस्तकान्तरे ॥



उर्व्यूहम्हद् गय इरज्यति शिम्बाता निर्णिगस्त्रेमा  
केतुर्बट् चिकयद्धिकमिदमिवार्चति विप्रो रेभो यज्ञो भरता ईमहे  
दाति परिस्रव स्वापिति कूपस्तृपुर्निण्यमाके प्रत्नन्नवम् प्रपित्वे  
स्वधे त्रिंशत् ॥

इति निघण्टौ तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

## अथ चतुर्थाऽध्यायारम्भः ॥

—:०:—

जुहा । निधा । शिताम । मेहना । दमूनाः । मूषः ( १ ) ।  
 इषिरेण । कुरुतन । जुठरे । तितड । शिप्रे । मध्या । मन्दू ।  
 ईर्मन्तासः । कायमानः । लोधम् । शीरम् । विद्रुधे । द्रुपदे ।  
 तुग्बनि । नसन्ते । नसन्तः ( २ ) । आहनसः । अद्मसत् ।  
 इष्मिणः । वाहः । परितक्म्या । सुविते । व्यने । नूचित् ।  
 नूच । दावने । अकूपारस्य । शिशोते । सुतुकः । सुप्रायणः ।  
 अप्रायुवः । चयवनः । रजः । हरः । जुहुरे । व्यन्तः । क्राणाः ।  
 वाशी । विपुणः । जामिः । पिना । शोः । अदिति । एरेरे ।  
 जसुरिः । जरते । मन्दिने । गौः । गातुः । हंसयः । तूताव ।  
 चयसे । वियुते । ऋधक् । अस्याः । अस्य । इति द्विषष्टिः  
 पदानि ॥ १ ॥

सस्मिम् । वाहिष्ठः । दूतः । वावज्ञानः । वार्यम् । अन्धः ।  
 असश्चन्ती । वनुष्यति । तरुष्यति । मन्दनाः । आहनः । नदः ।  
 सोमो अक्षाः । श्वात्रम् । ऊतिः । हासमाने । पद्भिः । ससम् ।  
 द्विता । वाः । वरुहः । स्वसराणि । शर्याः । अर्कः । पविः ।  
 वक्षः । धन्व । सिनम् । इत्था । सचा । चित् । आ । युम्नम् ।  
 पवित्रम् । तोदः । स्वञ्चाः । शिपिविष्टः । विष्णुः । आघृणिः ।  
 पृथुज्याः । अथर्युम् । काणुका । अधिगुः । आङ्गुषः । आपा-  
 न्तमन्युः । श्मशा । उर्वशी । वयुनम् । वाजपस्त्यम् । वाजग-  
 न्ध्यम् । गध्यम् ( ३ ) । गार्धिता । कौरयाणः । तौरयाणः ।

( १ ) “इषिरः” इत्यधिकं पु० ॥ ( २ ) “नसतः” इत्यप्यधिकं  
 खचित् ॥ ( ३ ) “गध्यति” इत्यधिकमत्र पुस्तकान्तरे ॥



अह्याणः । हरयाणः । (१) । आरितः । वृन्दी । निष्पपी । तूर्णोशम् ।  
क्षुम्पम् । निचुम्पुणः । परिम् । प्रादुः । वृकः । जोषयाकम् ।  
कृत्तिः । श्वघ्नी । समस्य । कुटस्य । चर्पाणिः । शम्बः । केपयः ।  
तुतुमाकृषे । अंसत्रम् । काकुदम् । बीरिटे । अच्छ । परि ।  
ईम् । सीम् । एनम् । एनाम् । सृणिः । इति चतुरुत्तमशीतिः  
पदानि ॥ २ ॥

आशुशुक्षाणिः । आशाभ्यः । काशिः । कुणारुम् । अलातृणः ।  
सललूकम् । कल्पयम् । विस्त्रुहः । धीरुघः । नक्षहाभम् ।  
अस्कृधायुः । निशुम्भाः । बृबदुक्थम् । ऋदुरः । ऋदुपे ।  
पुलुकामः । असिन्वती । कपना । भाक्कजीकः । रुजानाः ।  
जुर्णिः । ओमना । उपलप्रक्षिणी । उपसि । प्रकलवित् ।  
अभ्यर्धयज्वा । ईक्षे । क्षोणस्य । अस्मे । पार्थः । सवीमनि ।  
सप्रथा । विदथानि । श्रायन्तः । आशीः । अजीगः । अमूरः ।  
शशमानः । देवो देवाच्या कृपा । विजामातुः । ओमासः ।  
सोमानम् । अनवायम् । किमीदिने ( २ ) । अमवान् । अमीवा ।  
दुरितम् । अप्वा । अमतिः । श्रुष्टी । पुरन्धिः । रुशत् । रिशा-  
दसः । सुदत्रः । सुविदत्रः । आनुषक् । तुर्वणिः । गिर्वणसे ।  
असूर्ते सूर्ते । अम्यक् । यादृश्मिन् । जारयायि । अग्रिया ।  
चनः । पचता । शुरुघः । अमिनः । जज्झती । अप्रतिष्कृतः ।  
शाशदानः । सृप्रः । सुशिप्र । शिप्रे । रंसु । द्विबर्हाः । अक्रः ।  
उराण । स्तियातम् । स्तिपाः । जवारु । जरुथम् । कुलिशः ।  
तुञ्जः । बर्हणा । ततनुष्टिम् । इलीबिशः । कियेधाः । भूमिः ।

( १ ) “हरयाणः” इति पुस्तकान्तरे नास्ति ॥ ( २ ) “अप्लः,  
अमः” इत्यधिकौ क्वचित् पुस्तकान्तरे ॥

विष्पितः । तुरीपम् । रास्पिनः । ऋजतिः । ऋजुनीती ।  
 प्रतद्वसू । हिनोत । चोष्कूयमाणः । चोष्कूयते । सुमत् । दिवि-  
 ष्टिषु । दूतः । जिन्वति । अमत्रः । ऋचीषमः । अनर्शरातिम् ।  
 अनर्वा । असाभि । गल्दया । जळहवः । बकुरः । बेकनाटान् ।  
 अभिधेतन । अंहुरः । वृतः । वाताप्यम् । चाकन् । रथर्यति ।  
 असक्राम् । आधवः । अनवववः । सदान्वे । शिरिम्बिठः ।  
 पुराशरः । किर्विर्दती । करुळती । दनः । शररुः । इव्युः ।  
 कीकटेपु । वुन्दः । वृन्दम् । किः । उल्वम् । ऋबीसमृबीसमिति  
 द्वार्त्रिशच्छतं पदानि ॥ ३ ॥

जहा सस्तिनमाशुशुक्षणिस्त्रीणि ॥ ३ ॥

॥ इति निघण्टौ चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥



## अथ पञ्चमाध्यायारम्भः ॥

अग्निः । जातवेदाः । वैश्वानरः । इति त्रीणि पदानि ॥ १ ॥

द्रविणोदाः । इध्मः । तनुनपात् । नराशंसः । इळः । बर्हिः ।  
द्वारः । उषासानक्ता । दैव्या होतारा । तिस्रो देवीः । त्वष्टा ।  
वनस्पतिः । स्वाहाकृतयः । इति त्रयोदश पदानि ॥ २ ॥

अश्वः । शकुनिः । मण्डूकाः । अक्षाः । ग्रावाणः । नाराशंसः  
( १ ) । रथः । दुन्दुभिः । इपुधिः । हस्तघ्नः । अभीशवः ।  
घनुः । ज्या । इषुः । अश्वार्जनी । उलूखलम् । वृषभः । द्रुघणः ।  
पितुः । नद्यः । आपः । ओषधयः । रात्रिः । अरण्यानी । श्रद्धा ।  
पृथिवी । अप्वा । अग्राथी । उलूखलमुसले । हविर्घनि ।  
द्यावापृथिवी । विपादलुतुद्री । आत्नी । शुनासीरौ । देवी  
जोष्टी । देवी ऊर्जाहुति । इति षट्त्रिंशत् पदानि ॥ ३ ॥

वायुः । वरुणः । रुद्रः । इन्द्रः । पर्जन्यः । बृहस्पतिः ।  
ब्रह्मणस्पतिः । क्षत्रस्य पतिः । वास्तोष्पतिः । वाचस्पतिः ।  
अपां नपात् । यमः । मित्रः । कः । सरस्वान् । विश्वकर्मा ।  
ताक्ष्यः । मन्युः । दाघिकाः । सविता । त्वष्टा । वार्तः । अग्निः ।  
वेनः । असुनीतिः । ऋतः । इन्दुः । प्रजापतिः । अहिः ।  
अहिर्बुध्न्यः । सुपर्णः । पुरुरवा । इति द्वात्रिंशत् पदानि ॥ ४ ॥

इयेनः । सोमः । चन्द्रमाः । मृत्युः । विश्वानरः । धाता ।  
विधाता । मरुतः । रुद्राः । ऋभवः । अङ्गिरसः । पितरः । अथ-

( १ ) “नराशंसः” इति पुस्तकान्तरपाठः ॥

वर्णिः । भृगवः ( १ ) । आप्त्याः । अदितिः । सरमा । सर-  
स्वती । वाक् । अनुमतिः । राका । सिनीवाली । कुहूः । यमी ।  
उर्वशी । पृथिवी । इन्द्राणी । गौरी । गौः । धेनुः । अघ्न्या ।  
पथ्या । स्वस्तिः । उषाः । इळा । रोदसी । इति षट्त्रिंशत्  
पदानि ॥ ५ ॥

अश्विनौ । उषाः । सूर्या । वृषाकपायी । सरण्यूः । त्वष्टा ।  
सविता । भगः । सूर्यः । पुषा । विष्णुः । विश्वानरः । वरुणः ।  
केशी । केशिनः । वृषाकपिः । यमः । अज एकपात् । पृथिवी ।  
समुद्रः । अथर्वा । मनुः । दध्यङ् । आदित्याः । सप्त ऋषयः ।  
देवाः । विश्वे देवाः । साध्याः । वसवः । वाजिनः । देवपत्न्यो  
देवपत्न्यः । इत्येकत्रिंशत् पदानि ॥ ६ ॥

अग्निर्द्रविणोदा अश्वो वायुः श्येनोऽश्विनौ षट् ॥ ६ ॥

इति निघण्टौ पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ निघण्टुः समाप्तः ॥



## अथ निघण्टोः शब्दानुक्रमणिका

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
अंसत्रम्	पदनाम	४	२	अज एकपाद्	पदनाम	५	६
अंहुरः	"	४	३	अजगन्	गतिकर्मा	२	१४
अकूपारस्य	"	४	१	अजाः	आदिष्टोपयो-		
अक्तुः	रात्रिनाम	१	७		जननाम	१	१५
अक्रः	पदनाम	४	३	अजिरम्	क्षिप्रनाम	२	१५
अक्षरम्	वाङ्नाम	१	११	अजिराः	नदीनाम	१	१३
"	उदकनाम	१	१२	अज्म	संग्रामनाम	२	१७
अक्षाः	पदनाम	४	३	"	गृहनाम	३	४
"	"	५	३	अज्राः	क्षिप्रनाम	२	१५
अक्षितम्	उदकनाम	१	१२	अण्व्यः	अंगुलिनाम	२	५
अगन्	गतिकर्मा	२	१४	अतति	गतिकर्मा	२	१४
अभायी	पदनाम	५	३	अत्यः	अश्वनाम	१	१४
अग्निः	"	५	१, ४	अथर्यः	अङ्गुलिनाम	२	५
अग्निर्न ये	उपमानाम	३	१३	अथर्यति	गतिकर्मा	२	१४
अग्रिया	पदनाम	४	३	अथर्युम्	पदनाम	४	२
अग्रुवः	नदीनाम	१	१३	अथर्वा	"	५	६
"	अंगुलिनाम	२	५	अथर्वाणः	"	५	५
अघशंसः	स्तेननाम	३	२४	अदितिः	पृथिवीनाम	१	१
अघ्न्या	गोनाम	२	११	"	वाङ्नाम	१	११
"	पदनाम	५	५	"	गोनाम	२	११
अङ्गिरसः	"	५	५	"	पदनाम	४	१
अचक्ष्म	पश्यतिकर्मा	३	११	"	"	५	५
अच्छ	पदनाम	४	२				

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
अदिती	द्यावा पृथिवी- नाम ३ ३०	अन्तमानाम् अन्तिकनाम २ १६	
अद्धा	सत्यनाम ३ १०	अन्तरिक्षम् अन्तरिक्षनाम १ ३	
अद्धातयः	मेधाविनाम ३ १५	अन्धः अन्ननाम २ ७	
अद्भुतम्	महन्नाम ३ ३	,, पदनाम ४ २	
अद्मसत्	पदनाम ४ १	अन्नम् उदकनाम १ १२	
अद्रिः	मेघनाम १ १०	अपः ,, १ १२	
अधिगुः	पदनाम ४ २	अपः कर्मनाम २ १	
अध्वरः	यज्ञनाम ३ १७	अपत्यम् अपत्यनाम २ २	
अध्वरम्	अन्तरिक्षनाम १ ३	अपांनपात् पदनाम ५ ४	
अध्वा	,, ,, १ ३	अपारे द्यावापृथिवी- नाम ३ ३०	
अनभिशस्त्यः	प्रशस्यनाम ३ ८	अपीच्यम् अन्तर्हितनाम ३ २५	
अनर्वा	पदनाम ४ ३	अप्नः कर्मनाम २ १	
अनर्शरातिम्	,, ४ ३	,, अपत्यनाम २ २	
अनवः	मनुष्यनाम २ ३	,, रूपनाम ३ ७	
अनवद्यः	प्रशस्यनाम ३ ८	अप्नवाना बाहुनाम २ ४	
अनवब्रवः	पदनाम ४ ३	अप्रतिष्कृतः पदनाम ४ ३	
अनवायम्	,, ४ ३	अप्रायुवः ,, ४ १	
अनिति	गतिकर्मा २ १४	अप्वा ,, ४ ३	
अनिन्द्यः	प्रशस्यनाम ३ ८	,, ,, ५ ३	
अनुमतिः	पदनाम ५ ५	अप्सः रूपनाम ३ ७	
अनुष्टुप्	वाङ्नाम १ ११	अभिख्या प्रज्ञानाम ३ ६	
अनेद्यः	प्रशस्यनाम ३ ८	अभिधेतन पदनाम ४ ३	
अनेमाः	प्रशस्यनाम ३ ८	अभीके संग्रामनाम २ १७	



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
अभीशवः	रश्मिनाम १ ५	अम्भसी	द्यावापृथिवी-
„	अंगुलिनाम २ ५	नाम	३ ३०
„	पदनाम ५ ३	अम्भृणः	महन्नाम ३ ३
अभीशू	बाहुनाम २ ४	अम्यक्	पदनाम ४ ३
अभ्यर्धयज्वा	पदनाम ४ ३	अयः	हिरण्यनाम १ २
अभ्यर्ष	अध्येषणा-	अयते	गतिकर्मा २ १४
	कर्मा ३ २१	अया	उत्तरपदनाम ३ २६
अभ्रम्	मेघनाम १ १०	अयुधुः	गतिकर्मा २ १४
अभ्वः	महन्नाम ३ ३	अयुधुः	„ २ १४
अभ्वम्	उदकनाम १ १२	अरण्यानी	पदनाम ५ ३
अमतिः	रूपनाम ३ ७	अररिन्दानि	उदकनाम १ १२
„	पदनाम ४ ३	अरर्षति	गतिकर्मा २ १४
अमत्रः	„ ४ ३	अरुण्योगावः	आदिष्टोप-
अमवान्	„ ४ ३	योजन	१ १५
अमा	गृहनाम ३ ४	अरुषः	अश्वनाम १ १४
अमिनः	पदनाम ४ ३	अरुषति	गतिकर्मा २ १४
अमीवा	„ ४ ३	अरुषम्	रूपनाम ३ ७
अमूरः	„ ४ ३	अरुषी	उषसोनाम १ ८
अमृतम	हिरण्यनाम १ २	अर्कः	अन्ननाम २ ७
„	उदकनाम १ १२	„	वज्रनाम २ २०
अम्बरम्	अन्तरिक्षनाम १ ३	„	पदनाम ४ २
„	अन्तिकनाम २ १६	अर्चति	अर्चतिकर्मा ३ १४
अम्बु	उदकनाम १ १२	अर्चिः	ज्वलतोनाम १ १७
अम्भः	„ १ १२	अर्जुनम्	रूपनाम ३ ७

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
अर्जुनी	उषसोनाम १ ८	अविष्यन्	अतिकर्मा २ ८
अर्णः	उदकनाम १ १२	अव्यथयः	अश्वनाम १ १४
अर्णाः	नदीनाम १ १३	अशत्	व्याप्तिकर्मा २ १८
अर्दति	गतिकर्मा २ १४	अश्नः	मेघनाम १ १०
अर्दयति	वधकर्म २ १६	अश्नुते	व्याप्तिकर्मा २ १८
अर्मकः	ह्रस्वनाम ३ २	अश्मा	मेघनाम १ १०
अर्मकम्	उत्तरपदनाम ३ २६	अश्वः	पदनाम ५ ३
अर्यः	ईश्वरनाम २ २२	अश्वाः	अश्वनाम १ १४
अर्वा	अश्वनाम १ १४	अश्वाजनी	पदनाम ५ ३
अर्वाके	अन्तिकनाम २ १६	अश्विनौ	॥ ५ ६
अलर्यति	गतिकर्मा २ १४	असक्राम	॥ ४ ३
अलातृणः	पदनाम ४ ३	असश्चन्ती	॥ ४ २
अल्पः	ह्रस्वनाम ३ २	असामि	॥ ४ ३
अल्पकम्	॥ ३ २	असिक्नी	रात्रिनाम १ ७
अवः	अन्ननाम २ ७	असिन्वती	पदनाम ४ ३
अवचाकशत् पश्यतिकर्मा	३ ११	असुः	प्रज्ञानाम ३ ६
अवतः	कूपनाम ३ २३	असुनीतिः	पदनाम ५ ४
अवति	गतिकर्मा २ १४	असुरः	मेघनाम १ १०
अवते	॥ २ १४	असूर्तेसूर्ते	पदनाम ४ ३
अवतिरति	वधकर्मा २ १६	अस्कृधोपुः	॥ ४ ३
अवनयः	नदीनाम १ १३	अस्तम्	गृहनाम ३ ४
॥	अङ्गुलिनाम २ ५	अस्तमीके	अन्तिकनाम २ १६
अवनिः	पृथिवीनाम १ १	अरभे	पदनाम ४ ३
अवमे	अन्तिकनाम २ १६	अस्य	॥ ४ १



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
अस्याः	पदनाम ४ १	आज्ञाणः	व्याप्तिकर्मा २ १८
अस्तेमाः	प्रशस्यनाम ३ ८	आखण्डल	वधकर्मा २ १९
अहना	उषसोनाम १ ८	आगनीगन्ति	गतिकर्मा २ १४
अहिः	मेघनाम १ १०	आधृणिः	पदनाम ४ २
„	उदकनाम १ १२	आङ्गूषः	„ ४ २
„	पदनाम ५ ४	आचके	कान्तिकर्मा २ ६
अहिबुध्न्यः	„ ५ ४	आचक्ष्म	पश्यतिकर्मा ३ ११
अही	गोनाम २ ११	आजौ	संग्रामनाम २ १७
„	द्यावापृथिवी- नाम ३ ३०	आणौ	„ २ १७
अहः	अहर्नाम १ ६	आताः	दिशोनाम १ ६
अह्नाय	पुराणनाम ३ २७	आतिरत्	वधकर्मा २ १९
अह्याणः	पदनाम ४ २	आधवः	पदनाम ४ ३
आ	उपमानाम ३ १२	आनट्	व्याप्तिकर्मा २ १८
„	पदनाम ४ २	आनशे	„ २ १८
आकाशम्	अन्तरिक्षनाम १ ३	आनुषक्	पदनाम ४ ३
आकीम्	सर्वपदसमा- न्नाय २ १२	आपः	आन्तरिक्षनाम १ ३
आकृतम्	सर्वपदसमा- न्नाय ३ १२	„	उदकनाम १ १२
आके	अन्तिकनाम २ १६	„	पदनाम ५ ३
„	दूरनाम ३ २६	आपानः	व्याप्तिकर्मा २ १८
आकेनिकः	मेघाविनाम ३ १५	आपान्तमन्युः	पदनाम ४ २
आक्रन्दे	संग्रामनाम २ १७	आप्त्याः	„ ५ ५
		आयती	बाहुनाम २ ४
		आयवः	मनुष्यनाम २ ३
		आयुः	अन्ननाम २ ७

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
आयुधानि	उदकनाम १ १२	इदमिव	उपमानाम ३ १३
आरितः	पदनाम ४ २	इदं यथा	॥ ३ १३
आरे	दूरनाम ३ २६	इदं युः	पदनाम ४ ३
आर्त्नी	पदनाम ५ ३	इदा	नवीननाम ३ २८
आर्यति	गतिकर्मा २ १४	इध्म	पदनाम ५ २
आवयति	अत्तिकर्मा २ ८	इनः	ईश्वरनाम २ २२
आवयाः	उदकनाम १ १२	इन्दुः	उदकनाम १ १२
आशाः	दिशोनाम १ ६	॥	ज्वलतोनाम १ १७
आशाभ्यः	पदनाम ४ ३	॥	पदनाम ५ ४
आशिषः	अव्येषणाकर्मा ३ २१	इन्द्रः	॥ ५ ४
आशीः	पदनाम ४ ३	इन्द्राणी	॥ ५ ५
आशु	क्षिप्रनाम २ १५	इन्द्रियम्	धननाम २ १०
आशुः	अश्वनाम १ १४	इन्वति	गतिकर्मा २ १४
आशुशुक्लिः	पदनाम ४ ३	॥	व्याप्तिकर्मा २ १८
आष्ट	व्याप्तिकर्मा २ १८	इयक्षति	गतिकर्मा २ १४
आष्टाः	दिशोनाम १ ६	इयर्ति	॥ २ १४
आसात्	अन्तिकनाम २ १६	इरज्यति	ऐश्वर्यकर्मा २ २१
आहनः	पदनाम ४ १	॥	परिचरणकर्मा ३ ५
आहवे	संग्रामनाम २ १७	इरा	अन्ननाम २ ७
अहिकम्	सर्वपदसभा- म्राय ३ १२	इरावत्यः	नदीनाम १ १३
इत्था	सत्यनाम ३ १०	इळः	पदनाम ५ २
॥	पदनाम ४ २	इळा	पृथिवीनाम १ १
इदम्	उदकनाम १ १२	॥	वाङ्नाम १ ११
		॥	अन्ननाम २ ७



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
इला	गोनाम	२	११	उत्सः	कूपनाम	३	२३
”	पदनाम	५	५	उदकम्	उदकनाम	१	१२
इलीबिशः	पदनाम	४	३	उपजिह्विका	उत्तरपदनाम	३	२६
इव	उपमानाम	३	१३	उपब्धिः	वाङ्नाम	१	११
इषति	गतिकर्मा	२	१४	उपमाः	उपमानाम	३	१३
इषम्	अन्ननाम	२	७	उपमे	अन्तिकनाम	२	१६
इषिरेण	पदनाम	४	१	उपरः	मेघनाम	१	१०
इषुः	”	५	३	उपराः	दिशोनामानि	१	६
इषुधिः	”	५	३	उपलः	मेघनाम	१	१०
इषुध्यति	याच्नाकर्मा	३	१६	उपलप्रक्षिणी	पदनाम	४	३
इष्टिः	यज्ञनाम	३	१७	उपसि	”	४	३
इष्मिणः	पदनाम	४	१	उपाके	अन्तिकनाम	२	१६
ईक्षे	”	४	३	उराणः	पदनाम	४	३
ईङ्खते	गतिकर्मा	२	१४	उरु	बहुनाम	३	१
ईम्	उदकनाम	१	१२	उर्वशी	पदनाम	४	२
”	पदनाम	४	२	”	”	५	५
ईमहे	याच्नाकर्मा	३	१६	उर्वी	पृथिवीनाम	१	१
ईर्ते	गतिकर्मा	२	१४	”	द्यावापृथिवी-		
ईर्मान्तासः	पदकर्मा	४	१		नाम	३	३०
ईषति	गतिकर्मा	२	१४	उर्व्यः	नदीनाम	१	१३
ईहते	”	२	१४	उलूखलम्	पदनाम	५	३
उक्थ्यः	प्रशस्यनाम	३	८	उलूखलमुसले	”	५	३
उक्षा	महन्नाम	३	३	उल्बम्	”	४	३
उक्षितः	”	३	३	उशिक्	कान्तिकर्मा	२	६

पद	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
उशिजः	मेघाविनाम ३ १५	ऋणद्धि परिचरणकर्मा	३ ५
उश्मसि	कान्तिकर्मा २ ६	ऋणर्ति गतिकर्मा	२ १४
उषसः	आदिष्टो- पयोजन १ १५	ऋणोति गतिकर्मा	२ १४
उषाः	पदनाम ५ ५	ऋण्वति २ १४	
॥	॥ ५ ६	ऋतः पदनाम ५ ४	
उषासानक्ता	॥ ५ २	ऋतम् उदकनाम् १ १२	
उस्त्रा	गोनाम २ ११	॥ धननाम २ १०	
उस्त्राः	रश्मिनाम १ ५	॥ सत्यनाम ३ १०	
उस्त्रिया	गोनाम २ ११	ऋतस्ययोनि उदकनाम १ १२	
ऊतिः	पदनाम ४ २	ऋदूदरः पदनाम ४ ३	
ऊधः	रात्रिनाम १ ७	ऋधक् ४ १	
ऊक्	अन्ननाम २ ७	ऋध्नोति परिचरणकर्मा ३ ५	
ऊर्जस्वत्यः	नदीनाम १ १३	ऋबीसम् पदनाम ४ ३	
ऊर्जाहुती	पदनाम ५ ३	ऋभवः ५ ५	
ऊर्दरम्	उत्तरपदनाम ३ २६	ऋभुः मेघाविनाम ३ १५	
ऊर्ध्वा	रात्रिनाम १ ७	ऋभुक्षाः महन्नाम ३ ३	
ऋक्	वाङ्नाम १ ११	ऋष्यदात् कूपनाम ३ २३	
ऋक्षाः	उत्तरपदनाम ३ २६	ऋष्वः महन्नाम ३ ३	
ऋचीषमः	पदनाम ४ ३	ऋहन् ह्रस्वनाम ३ २	
ऋच्छति	गतिकर्मा २ १४	एजति गतिकर्मा २ १४	
॥	परिचरणकर्मा ३ ५	एतग्वः अश्वनाम १ १४	
ऋजुनीती	पदनाम ४ ३	एतशः १ १४	
ऋञ्जतिः	॥ ४ ३	एति गतिकर्मा २ १४	
		एनम् पदनाम ४ २	



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
एना	उत्तरपदनाम २ २६	कल्पयम्	पदनाम ४ ३
एनाम्	पदनाम ४ २	कनति	कान्तिकर्मा २ ६
एन्यः	नदीनाम १ १३	कनकम्	हिरण्यनाम १ २
एरिरे	पदनाम ४ १	कपना	पदनाम ४ ३
एहः	क्रोधनाम २ १३	कम्	सुखनाम ३ ६
ओजः	उदकनाम १ १२	कम्पते	क्रुध्यतिकर्मा २ १२
„	बलनाम २ ६	करणानि	कर्मनाम २ १
ओण्यौ	द्यावापृथिवी- नाम ३ ३०	करन्ती	„ २ १
ओदती	उषसोनाम १ ८	करस्नौ	बाहुनाम २ ४
ओदनः	मेघनाम १ १०	करांसि	कर्मनाम २ १
ओमना	पदनाम ४ ३	करिक्लत्	„ २ १
ओमासः	„ ४ ३	करुणम्	„ २ १
ओषम्	क्षिप्रनाम २ १५	करुळ्ती	पदनाम ४ ३
ओषधयः	पदनाम ५ ३	कर्तः	कूपनाम ३ २३
ओच्चैःश्रवसःअश्वनाम	१ १४	कर्तवै	कर्मनाम २ १
कः	पदनाम ५ ४	कर्तोः	„ २ १
ककुभः	दिशोनाम १ ६	कर्त्वम्	„ २ १
ककुहः	महन्नाम ३ ३	कर्वरम्	„ २ १
कद्याः	अङ्गुलिनाम २ ५	कल्पते	अर्चतिकर्मा ३ १४
कणति	गतिकर्मा २ १४	कल्मलीकिनम्	ज्वलतोनाम १ १७
कण्टति	„ २ १४	कवते	गतिकर्मा २ १४
कण्ठति	„ २ १४	कवन्धम्	उदकनाम १ १२
कण्वः	मेधाविनाम ३ १५	कविः	मेधाविनाम ३ १५

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
कशः	उदकनाम	१	१२	कुटस्य	पदनाम	४	२
कशा	वाङ्नाम	१	११	कुणारुम्	पदनाम	४	३
कसति	गतिकर्मा	२	१४	कुत्सः	वज्रनाम	२	२०
काकुत्	वाङ्नाम	१	११	कुरवः	ऋत्विङ्नाम	३	१८
काकुदम्	पदनाम	४	२	कुरुतन	पदनाम	४	१
काञ्चनम्	हिरण्यनाम	१	२	कुलिशः	वज्रनाम	२	२०
काटः	कूपनाम	३	२३	„	पदनाम	४	३
काणुका	पदनाम	४	२	कुल्याः	नदीनाम	१	१३
कातुः	कूपनाम	३	२३	कुवित्	बहुनाम	३	१
कानिषत्	कान्तिकर्मा	२	६	कुशयः	कूपनाम	३	२३
कायमानः	पदनाम	४	१	कुहूः	पदनाम	५	५
कारुः	स्तोतृनाम	३	१६	कूपः	कूपनाम	३	२३
कारोतरात्	कूपनाम	३	२३	कृण्वति	वधकर्मा	२	१६
कालयति	गतिकर्मा	२	१४	कृत्तिः	गृहनाम	३	४
काशिः	पदनाम	४	३	कृत्तिः	पदनाम	४	२
काष्ठाः	दिशोनाम	१	६	कृत्वी	कर्मनाम	२	१
किः	पदनाम	४	३	कृदरः	गृहनाम	३	४
कमीदिने	„	४	३	कृदरम्	उत्तरपदनाम	३	२६
कियेधाः	„	४	३	कृधु	ह्रस्वनाम	३	२
किरणाः	रश्मिनाम	१	५	कृन्तति	वधकर्मा	२	१६
कीकटेषु	पदनाम	४	३	कृपण्यति	अर्चतिकर्मा	३	१४
कीरिः	स्तोतृनाम	३	१६	कृपण्युः	स्तोतृनाम	३	१६
कीलालम्	अन्ननाम	२	७	कृपा	पदनाम	४	३
कीस्तासः	मेधाविनाम	३	१५	कृपायति	अर्चतिकर्मा	३	१४



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
कृपीटम्	उदकनाम १ १२	क्षा	पृथिवीनाम १ १
कृशनम्	हिरण्यनाम १ २	क्षिणोति	गतिकर्मा २ १४
„	रूपनाम ३ ७	क्षितयः	मनुष्यनाम २ ३
कृष्टयः	मनुष्यनाम २ ३	क्षितिः	पृथिवीनाम १ १
केतः	प्रज्ञानाम ३ ६	क्षिपः	अंगुलिनाम २ ५
केतुः	प्रज्ञानाम ३ ६	क्षिपस्ती	बाहुनाम २ ४
केपयः	पदनाम ४ २	क्षियति	गतिकर्मा २ १४
केवटः	कूपनाम ३ २३	क्षीरम्	उदकनाम १ १२
केशिनः	पदनाम ५ ६	क्षु	अन्ननाम २ ७
केशी	„ ५ ६	क्षुम्पति	गतिकर्मा २ १४
कोशः	मेघनाम १ १०	क्षुम्पम्	पदनाम ४ २
कौरयाणः	पदनाम ४ २	क्षुल्लकः	ह्रस्वनाम ३ २
क्रतुः	कर्मनाम २ १	क्षेत्रस्य पतिः	पदनाम ५ ४
क्राणाः	पदनाम ४ १	क्षोणस्य	„ ४ ३
क्रिविः	कूपनाम ३ २३	क्षोणी	पृथिवीनाम १ १
क्रिविर्दती	पदनाम ४ ३	क्षोदः	उदकनाम १ १२
क्षत्रम्	उदकनाम १ १२	क्षोदति	गतिकर्मा २ १४
„	धननाम २ १०	क्ष्मा	पृथिवीनाम १ १
क्षक्ष	उदकनाम १ १२	खजे	संग्रामनाम २ १७
„	अन्ननाम २ ७	खले	„ २ १७
क्षपः	उदकनाम १ १२	खाः	नदीनाम १ १३
क्षपा	रात्रिनाम १ ७	खातः	कूपनाम ३ २३
क्षमा	पृथिवीनाम १ १	खादो अर्णाः	नदीनाम १ १३
क्षयति	ऐश्वर्यकर्मा २ २१	खेदयः	रश्मिनाम १ ५

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
गणः	वाङ्नाम १ ११	गवते	गतिकर्मा २ १४
गधिता	पदनाम ४ २	गहनम्	उदकनाम १ १२
गध्यम्	" ४ २	गाति	गतिकर्मा २ १४
गनीगन्ति	गतिकर्मा २ १४	"	पृथिवीनाम १ १
गन्ति	गतिकर्मा २ १४	गातु	पदनाम ४ १
गभस्तयः	रश्मिनाम १ ५	गाथा	वाङ्नाम १ ११
गभस्तयः	अंगुलिनाम २ ५	गान्धर्वी	" १ ११
गभस्ती	बाहुनाम २ ४	गायति	अर्चतिकर्मा ३ १४
गभीरः	महन्नाम ३ ३	गावः	रश्मिनाम १ ५
गभीरम्	उदकनाम १ १२	"	आदिष्टोपयो
गभीरा	वाङ्नाम १ ११	जन	१ १५
गभीरे	द्यावापृथिवी	गिरिः	मेघनाम १ १०
	नाम ३ ३०	गिर्वणाः	पदनाम ४ ३
गमति	गतिकर्मा २ १४	गीः	वाङ्नाम १ ११
गम्भरम्	उदकनाम १ १४	गृणाति	अर्चतिकर्मा ३ १४
गम्भीरा	वाङ्नाम १ ११	गृत्सः	मेघाविनाम ३ १५
गम्भीरे	द्यावापृथिवी	गोत्रः	मेघनाम १ १०
	नाम ३ ३०	गोत्रा	पृथिवीनाम १ १
गयः	अपत्यनाम २ २	गौः	पृथिवीनाम १ १
"	धननाम २ १०	"	साधारणनाम १ ४
"	गृहनाम ३ ४	"	वाङ्नाम १ ११
गर्तः	गृहनाम ३ ४	"	स्तोतृनाम ३ १६
गल्दया	पदनाम ४ ३	"	पदनाम ४ १
गल्दा	वाङ्नाम १ ११	"	" ५ ५



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
गौरी	वाङ्नाम १ ११	चरुः	मेघनाम १ १०
„	पदनाम ५ ५	चर्षणायः	मनुष्यनाम २ ३
ग्नाः	वाङ्नाम १ ११	चर्षणिः	पदनाम ४ २
„	उत्तरपदनाम ३ २६	चष्टे	पश्यतिकर्मा ३ ११
ग्मा	पृथिवीनाम १ १	चाकन्	पदनाम ४ ३
ग्रावाणः	पदनाम ५ ३	चाकनत्	कान्तिकर्मा २ ६
धर्मः	अहर्नाम १ ६	चिक्थत्	पश्यतिकर्मा ३ ११
„	यज्ञनाम ३ १७	चित्	उपमानाम ३ १३
घृणः	अहर्नाम १ ६	„	पदनाम ४ २
घृतम्	उदकनाम १ १२	चितम्	बलनाम ३ ६
घृताची	रात्रिनाम १ ७	चित्रामघा	उषसोनाम १ ८
घोषः	वाङ्नाम १ ११	चेतः	बलनाम ३ ६
घ्नंसः	अहर्नाम १ ६	चोष्कूयते	पदनाम ४ ३
चकमानः	कान्तिकर्मा २ ६	चोष्कूयमाणः	„ ४ ३
चक्रत्	कर्मनाम २ १	च्यवते	गतिकर्मा २ १४
चतति	गतिकर्मा २ १४	च्यवनः	पदनाम ४ १
चतुरश्चि-उपमानाम		च्यवाना	बाहुनाम २ ४
द्दमानात्	३ १३	च्यौत्नम्	बलनाम २ ६
चनः	पदनाम ४ ३	छदयते	अर्चतिकर्मा ३ १४
चन्द्रम्	हिरण्यनाम १ २	छदिः	गृहनाम ३ ४
चन्द्रमाः	पदनाम ५ ५	छत्सत्	कान्तिकर्मा २ ६
चमसः	मेघनाम १ १०	छन्दः	स्तोतृनाम ३ १६
चम्बौ	द्यावापृथिवीनाम ३ ३०	छन्दति	अर्चतिकर्मा ३ १४
चयसे	पदनाम ४ १	छदिः	गृहनाम ३ ४

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
छाया	गृहनाम ३ ४	जसति	गतिकर्मा २ १४
जगतः	मनुष्यनाम २ ३	जसुरिः	पदनाम ४ १
जगति	गतिकर्मा २ १४	जहा	॥ ४ १
जगती	गोनाम २ ११	जाः	अपत्यनाम २ २
जगन्ति	गतिकर्मा २ १४	जातरूपम्	हिरण्यनाम १ २
जगाति	॥ २ १४	जातवेदाः	पदनाम ५ १
जगायात्	॥ २ १४	जामयः	अंगुलिनाम २ ५
जङ्गन्ति	॥ २ १४	जामि	उदकनाम १ १२
जज्भृतीः	पदनाम ४ ३	जामिः	पदनाम ४ १
जञ्जराभवनं	ज्वलतोनाम १ १७	जायति	गतिकर्मा २ १४
जठरे	पदनाम ४ १	जार आभगम्	उपमानाम ३ १३
जन्तवः	मनुष्यनाम २ ३	जारयायि	पदनाम ४ ३
जन्म	उदकनाम १ १२	जिगाति	गतिकर्मा २ १४
जवारु	पदनाम ४ ३	जिन्वति	॥ २ १४
जमत्	ज्वलतोनाम १ १७	जिह्वा	वाङ्नाम १ ११
जमति	गतिकर्मा २ १४	जीराः	क्षिप्रनाम २ १५
जरते	अर्चतिकर्मा ३ १४	जुषते	कान्तिकर्मा २ ६
जरिता	स्तोतृनाम ३ १६	जुहुरे	पदनाम ४ १
जरुथम्	पदनाम ४ ३	जूणिः	क्रोधनाम २ १३
जलम्	उदकनाम १ १२	जेहति	गतिकर्मा २ १४
जलाषम्	॥ १ १२	जेहते	॥ २ १४
जल्पति	अर्चतिकर्मा ३ १४	जोषवाकम्	पदनाम ४ २
जळह्वः	पदनाम ४ ३	ज्मा	पृथिवीनाम १ १
जवति	गतिकर्मा २ १४	ज्या	पदनाम ५ ३



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
ज्योतते	ज्वलतिकर्मा	१	१६	तवसः	महन्नाम	३	३
ज्रयति	गतिकर्मा	२	१४	तविषः	,,	३	३
डीयते	गतिकर्मा	२	१४	तविषी	बलनाम	२	६
तकति	,,	२	१४	तस्करः	स्तेननाम	३	२४
तकम	अपत्यनाम	२	२	तस्थुषः	मनुष्यनाम	२	३
तक्वा	स्तेननाम	३	२४	ताजत्	क्षिप्रनाम	२	१५
ततनुष्टिम्	पदनाम	४	३	तायुः	स्तोतृनाम	३	१६
तथा	उपमानाम	३	१३	ताम्रम्	रूपनाम	३	७
तद्रूपः	,,	३	१३	तायुः	स्तेननाम	३	२४
तद्वत्	,,	३	१३	ताक्ष्यः	गतिकर्मा	१	१४
तद्वर्णः	,,	३	१३	ताब्बिह	वधकर्मा	२	१६
तनयः	अपत्यनाम	२	२	तिग्मः	वज्रनाम	२	२०
तना	धननाम	२	१०	तितउ	पदनाम	४	१
तनूनपात्	पदनाम	५	२	तिस्रोदेवीः	,,	५	२
तपः	रात्रिनाम	१	७	तुक्	अपत्यनाम	२	२
तपुषी	क्रोधनाम	२	१३	तुग्र्या	उदकनाम	१	१२
तमः	रात्रिनाम	१	७	तुग्वनि	,,	१	१२
तमस्वती	,,	१	७	तुज्यमानासः	क्षिप्रनाम	२	१५
तरः	बलनाम	२	६	तुञ्जः	वज्रनाम	२	२०
तरणिः	क्षिप्रनाम	२	१५	तुञ्जति	दानकर्मा	३	३०
तरस्वत्यः	नदीनाम	१	१३	तुरीपम्	पदनाम	४	३
तरुष्यति	पदनाम	४	२	तुरीयति	गतिकर्मा	२	१४
तळित्	अन्तिकनाम	२	१६	तुर्वणिः	पदनाम	४	३
तवः	बलनाम	२	६	तुर्वशाः	मनुष्यनाम	२	३

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
तुर्वशे	अन्तिकनाम २ १६	त्वष्टा	पदनाम ५ २
तुवि	बहुनाम ३ १	त्सरति	गतिकर्मा २ १४
तूताव	पदनाम ४ १	दंसः	कर्मनाम २ १
तूतुजानः	क्षिप्रनाम २ १५	दंसयः	पदनाम ४ १
तूतुजिः	॥ २ १५	दक्षः	बलनाम २ ६
तूतुमाकृषे	पदनाम ४ २	दध्यति	गतिकर्मा २ १४
तूयम्	उदकनाम १ १२	दत्रम्	हिरण्यनाम १ २
॥	क्षिप्रनाम २ १५	दद्धि	वधकर्मा ३ १६
तूणाशम्	पदनाम ४ २	दधिकाः	अश्वनाम १ १४
तूणिः	क्षिप्रनाम २ १५	दधिकावा	॥ १ १४
तूणब्धि	वधकर्मा २ १६	दध्नोति	गतिकर्मा २ १४
तृपुः	स्तेननाम ३ २४	दध्यङ्	पदनाम ५ ६
तृप्तिः	उदकनाम १ १२	दध्यति	गतिकर्मा २ १४
तृषु	क्षिप्रनाम २ १५	दनः	पदनाम ४ ३
त्रेजः	उदकनाम १ १२	दध्नोति	गतिकर्मा २ १४
॥	ज्वलतोनाम १ १७	दभ्रम्	ह्रस्वनाम ३ २
तोकम्	अपत्यनाम २ २	॥	उत्तरपदनाम ३ २६
तोक्म	॥ २ २	दमूना	पदनाम ४ १
तोदः	पदनाम ४ २	दमे	गृहनाम ३ ४
तोयम्	उदकनाम १ १२	दयते	पदनाम ४ १
तौरयाणः	पदनाम ४ २	दाति	दानकर्मा ३ २०
त्यजः	क्रोधनाम २ १३	दावने	पदनाम ४ १
त्वः	उत्तरपदनाम २ २६	दाशति	दानकर्मा ३ २०
त्वक्षः	बलनाम २ ६	दासति	॥ ३ २०



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
दिद्युत्	वज्रनाम	२	२०	देवाच्या	पदनाम	४	३
दिनम्	अहर्नाम	१	६	देवीऊर्जाहुति	"	५	३
दिवा	"	१	६	देवीजोष्ट्री	"	५	३
दिविष्टिषु	पदनाम	४	३	देवोदेवाच्याकृपा	"	४	३
दिवेदिवे	अहर्नाम	१	६	दैव्याहोतारा		५	२
दीदयति	ज्वलतिकर्मा	१	१६	दोधति	क्रुध्यतिकर्मा	२	१२
दीधितयः	रश्मिनाम	१	५	दोषा	रात्रिनाम	१	७
"	अङ्गुलिनाम	२	५	दौर्गहः	अश्वनाम	१	१४
दीयति	गतिकर्मा	२	१४	द्यविद्यवि	अहर्नाम	१	६
दीयते	"	२	१४	द्यावापृथिवी	पदनाम	५	३
दुन्दुभिः	पदनाम	५	३	द्युः	अहर्नाम	१	६
दुरितम्	"	४	३	द्युगत्	क्षिप्रनाम	२	१५
दुरोणे	गृहनाम	३	४	द्युमत्	ज्वलतिकर्मा	१	१६
दुर्याः	"	३	४	द्युम्नम्	धननाम	२	१०
दुवस्यति	परिचरणाकर्मा	३	५	द्योतते	ज्वलतिकर्मा	१	१६
दूतः	पदनाम	४	२	द्योतना	उषसोनाम	१	८
"	"	४	३	द्रमति	गतिकर्मा	२	१४
दूरेअन्ते	द्यावापृथिवी-			द्रवत्	क्षिप्रनाम	२	१५
	नाम	३	३०	द्रवति	गतिकर्मा	२	१४
दृतिः	मेघनाम	१	१०	द्रविणम्	बलनाम	२	६
देवताता	यज्ञनाम	१	१७	द्रविणोदाः	पदनाम	५	२
देवपत्न्यः	पदनाम	५	६	द्राति	गतिकर्मा	२	१४
देवयवः	ऋत्विङ्नाम	३	१८	द्रुघणः	पदनाम	५	३
देवाः	पदनाम	५	६	द्रुपदे	पदनाम	४	१

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
द्रम्मति	गतिकर्मा	२	१४	धिषणा	वाङ्नाम	१	११
द्रुह्यवः	मनुष्यनाम	२	३	धिषणे	द्यावापृथिवी-		
द्रूणाति	वधकर्मा	२	१६		नाम	३	३०
द्रूळति	गतिकर्मा	२	१४	धीः	कर्मनाम	२	१
द्वारः	पदनाम	५	२	”	प्रज्ञानाम	३	६
द्विता	”	४	२	धीतयः	अंगुलिनाम	२	५
द्विबर्हाः	”	४	३	धीरः	मेधाविनाम	३	१५
धनुः	”	५	३	धुनयः	क्रोधनाम	१	१३
धन्व	अन्तरिक्षनाम	१	३	धुरः	अङ्गुलिनाम	२	५
”	पदनाम	४	२	धूर्वति	वधकर्मा	२	१६
धन्वति	गतिकर्मा	२	१४	धेना	वाङ्नाम	१	११
धमति	”	२	१४	धेनुः	”	१	११
”	वधकर्मा	२	१६	ध्रजति	गतिकर्मा	२	१४
”	अर्चतिकर्मा	३	१४	ध्रति	”	२	१४
धमनिः	वाङ्नाम	१	११	ध्रयति	”	२	१४
धरुणम्	उदकनाम	१	१२	ध्राति	”	२	१४
धर्णासिः	बलनाम	२	६	ध्रुवति	”	२	१४
धवति	गतिकर्मा	२	१४	ध्वंसति	”	२	१४
धवाः	मनुष्यनाम	२	३	ध्वरति	वधकर्मा	२	१६
धाता	पदनाम	५	५	ध्वस्मन्वत्	उदकनाम	१	१२
धारा	वाङ्नाम	१	११	न	उपमानाम	३	१३
धावति	गतिकर्मा	२	१४	नंसन्ते	पदनाम	४	१
धासिः	अन्ननाम	२	७	नकिः	सर्वपदस-		
					माम्नाय	३	१२

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
नकीम्	सर्वपदसमाम्नाय	३	१२	नरः	मनुष्यनाम	२	३
नक्ता	रात्रिनाम	१	७	नराशंसः	पदनाम	५	२
नक्षति	गतिकर्मा	२	१४	नवते	गतिकर्मा	२	१४
नक्षति	व्याप्तिकर्मा	२	१८	नवम्	नवीननाम	३	२८
नक्षद्वाभम्	पदनाम	४	३	नवेदाः	मेधाविनाम	३	१५
नक्ष्यति	गतिकर्मा	२	१४	नव्यम्	नवीननाम	३	२८
नदः	स्तोतृनाम	३	१६	नशत्	व्याप्तिकर्मा	२	१८
„	पदनाम	४	२	नसते	गतिकर्मा	२	१४
नदति	अर्चतिकर्मा	३	१४	नसन्त	पदनाम	४	१
नदनुः	संग्रामनाम	२	१७	नहुषः	मनुष्यनाम	२	३
नद्यः	नदीनाम	१	१३	नाकः	साधारणनाम	१	४
„	पदनाम	५	३	नादः	स्तोतृनाम	३	१६
नना	वाङ्नाम	१	११	नाम	उदकनाम	१	१२
नपात्	अपत्यनाम	२	२	नाराशंसः	पदनाम	५	३
नभः	साधारणनाम	१	४	नार्यः	यज्ञनाम	३	१७
„	उदकनाम	१	२	नाब्धिः	वाङ्नाम	१	११
नभते	वधकर्मा	२	१६	निघृष्वः	ह्रस्वनाम	३	२
नभन्वः	नदीनाम	१	१३	निचुम्पुणः	पदनाम	४	२
नभसी	द्यावापृथिवीनाम	३	३०	निण्यम्	अन्तर्हितनाम	३	२५
नमः	अन्ननाम	२	७	नितोशते	वधकर्मा	२	१६
„	वज्रनाम	२	२०	निधा	पदनाम	४	१
नमस्यति	परिचरणकर्मा	३	५	निबर्हयति	वधकर्मा	२	१६
नम्या	रात्रिनाम	१	७	नियुतोवायोः	आदिष्टोप-		
नरः	अश्वनाम	१	१४	योजनानि	१	१५	



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
नियुत्वान्	ईश्वरनाम २ २२	नौति	अर्चतिकर्मा ३ १४
निर्ऋतिः	पृथिवीनाम १ १	पचता	पदनाम ४ ३
निर्णिक्	रूपनाम ३ ७	पञ्चजनाः	मनुष्यनाम २ ३
निवपन्तु	वधकर्मा २ १६	पङ्भिः	पदनाम ४ २
निवित्	वाङ्नाम १ ११	पणते	अर्चतिकर्मा ३ १४
निश्टम्भाः	पदनाम ४ ३	पणायति	” ३ १४
निष्पपी	” ४ २	पतङ्गाः	अश्वनाम १ ४
नीरम्	उदकनाम १ १२	पतति	गतिकर्मा २ १४
नीळम्	गृहनाम ३ ४	पतयति	” २ १४
नु	क्षिप्रनाम २ १५	पत्यते	ऐश्वर्यकर्मा २ २१
नुकम्	सर्वपदसमा- म्नाय ३ १२	पथ्या	पदनाम ५ ५
नूच	पदनाम ४ १	पदिम्	” ४ २
नूचित्	” ४ १	पनस्यति	अर्चतिकर्मा ३ १४
नूत्नम्	नवीननाम ३ २८	पनायते	” ३ १४
नूत्नम्	” ३ २८	पपृक्षाः	” ३ १४
नृम्णम्	बलनाम २ ६	पयः	रात्रिनाम १ ७
”	धननाम २ १०	”	उदकनाम १ १२
नेदति	गतिकर्मा २ १४	”	ज्वलतोनाम १ १७
नेमः	अन्ननाम २ ७	”	अन्ननाम २ ७
”	उत्तरपदनाम ३ २६	पयस्वती	रात्रिनाम १ ७
नेमधिता	संग्रामनाम २ १७	पयस्वत्यः	नदीनाम १ १३
नेमिः	वज्रनाम २ २०	परशुः	वज्रनाम २ २०
नौः	वाङ्नाम १ ११	पराके	दूरनाम ३ २६
		पराचैः	” ३ २६

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
परावतः	दूरनाम	३	२६	पाश्व्याँ	द्यावापृथिवी	३	२०
पराशरः	पदनाम	४	३	पितरः	पदनाम	५	५
परि	पदनाम	४	२	पिता	"	४	१
परितक्म्या	"	४	१	पितुः	अन्ननाम	२	७
परिस्त्रव	अध्येषणाकर्मा	३	२१	"	पदनाम	५	३
परीणसा	बहुनाम	३	१	पिनाकम्	उत्तरपदनाम	३	२६
पर्जन्यः	पदनाम	५	४	पिपृक्षाः	अर्चतिकर्मा	३	१४
पर्णानः	मेघनाम	१	१०	पिप्पलम्	उदकनाम	१	१२
पर्वतः	"	१	१०	पिष्टम्	रूपनाम	३	७
पवते	गतिकर्मा	२	१४	पिस्यति	गतिकर्मा	२	१४
पवस्व	अध्येषणाकर्मा	३	२१	पीपरत्	याश्चकर्मा	३	१६
पविः	वाङ्नाम	१	११	पुरन्धिः	पदनाम	४	३
"	वज्रनाम	२	२०	पुरन्धी	द्यावापृथिवी	३	२०
"	पदनाम	४	२	पुरीषम्	उदकनाम	१	१२
पवित्रम्	उदकनाम	१	१२	पुरु	बहुनाम	३	१
"	पदनाम	४	२	पुरुभोजाः	मेघनाम	१	१०
पस्त्यम्	गृहनाम	३	४	पुरूरवाः	पदनाम	५	४
पाकः	प्रशस्यनाम	३	८	पुलुकामः	"	४	३
पाजः	अन्ननाम	२	७	पुष्करम्	अन्तरिक्षनाम	१	३
"	बलनाम	२	६	पूजयति	अर्चतिकर्मा	३	१४
पाथः	पदनाम	४	३	पूरवः	मनुष्यनाम	२	३
पादुः	"	४	२	पूर्णम्	उदकनाम	१	१२
पार्वत्यः	नदीनाम	१	१३	पूर्धि	याश्चकर्मा	३	१६
पाश्वौ	द्यावापृथिवी	३	२०	पूर्व्यम्	पुराणनाम	२	२७

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
पूषा	पृथिवीनाम १ १	पेशः	रूपनाम ३ ७
„	पदनाम ५ ६	पैद्वः	अश्वनाम १ १४
पृक्षः	अन्ननाम २ ७	पौस्यानि	बलनाम २ ६
पृक्षे	संग्रामनाम २ १७	पौस्ये	संग्रामनाम २ १७
पृच्छति	अर्चतिकर्मा ३ १४	प्रकलवित्	पदनाम ४ ३
पृणक्षि	दानकर्मा ३ २०	प्रजा	अपत्यनाम २ २
पृणाक्ति	„ ३ २०	प्रजापतिः	यज्ञनाम ३ १७
पृणाति	„ ३ २०	„	पदनाम ५ ४
पृतनाः	मनुष्यनाम २ ३	प्रतद्वसू	पदनाम ४ ३
„	संग्रामनाम २ १७	प्रतिष्ठा	ह्रस्वनाम ३ २
पृतनाज्यम्	„ २ १७	प्रतीच्यम्	निर्णीतान्तहित
पृत्सु	„ २ १७	नाम	३ २५
पृथिवी	पृथिवीनाम १ ३	प्रत्नम्	पुराणनाम ३ २७
„	पदनाम ५ ३	प्रदिवः	„ ३ २७
„	„ ५ ५	प्रपित्वे	उत्तरपदनाम ३ २६
„	„ ५ ६	प्रवते	गतिकर्मा २ १४
पृथुज्याः	पदनाम ४ २	प्रवयाः	पुराणनाम ३ २७
पृथ्वी	पृथिवीनाम १ १	प्राशुः	क्षिप्रनाम २ १५
पृश्निः	साधारणनाम १ ४	प्राशुवित्	„ २ १५
पृषत्योमरु-		प्लवते	गतिकर्मा २ १४
ताम्	आदिष्टोपयोः १ १५	प्साति	„ २ १४
	जनानि	फणाति	„ २ १४
पेलयति	गतिकर्मा २ १४	फलिगः	मेघनाम १ १०
पेशः	हिरण्यनाम १ २	बकुरः	पदनाम ४ ३



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
बट्	सत्यनाम ३ १०	बुबु रम्	उदकनाम १ १२
बतः	पदनाम ४ ३	बुसम्	" १ १२
बधः	बलनाम २ ६	बृबदुक्थम्	पदनाम ४ ३
बन्धुः	धननाम २ १०	बृबूकम्	उदकनाम १ १२
बप्सः	रूपनाम ३ ७	बृहत्	महत्नाम ३ ३
बप्सति	अतिकर्मा २ ८	बृहती	द्यावापृथिवी ३ ३०
बब्धाम्	" २ ८	बृहस्पतिः	पदनाम ५ ४
बभस्ति	" २ ८	बेकनाटान्	" ४ ३
बबु रम्	उदकनाम १ १२	बेकुः	वाङ्नाम १ ११
बर्हणा	पदनाम ४ ३	बेकुरा	" १ ११
बर्हयति	बधकर्मा २ १६	ब्रध्नः	अश्वनाम १ १४
बर्हिः	अन्तरिक्षनाम १ ३	"	महत्नाम ३ ३
"	उदकनाम १ १२	ब्रह्म	उदकनाम १ १२
"	पदनाम ५ २	"	अन्ननाम २ ७
बर्हिषत्	महत्नाम ३ ३	"	धननाम २ १०
बर्हिषि	" ३ ३	ब्रह्मणस्पतिः	पदनाम ५ ४
बर्हिष्ठः	" ३ ३	ब्राह्मणाव्रत-	
बहुले	द्यावापृथिवी ३ ३०	-चारिणः-उपमानाम	३ १३
बाधः	बलनाम २ ६	भगः	धननाम २ १०
बाहू	बाहुनाम २ ४	"	पदनाम ५ ६
बिस्यति	गतिकर्मा २ १४	भणति	अर्चतिकर्मा ३ १४
बीरिटे	पदनाम ४ २	भणायते	" ३ १४
बुन्दः	" ४ ३	भनति	" ३ १४
बुबु रः	उदकनाम १ १२	भन्दते	" ३ १४

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
मन्दते	ज्वलतिकर्मा १ १६	भूमिः	पृथिवीनाम १ १
मन्दनाः	पदनाम ४ २	भूरि	बहुनाम ३ १
भरताः	ऋत्विङ्नाम ३ १८	भृगवः	पदनाम ५ ५
भरित्रे	बाहुनाम २ ४	भृणीयते	क्रुध्यतिकर्मा २ १२
भरे	संग्रामनाम २ १७	भूमिः	पदनाम ४ ३
भर्म	हिरण्यनाम १ २	भेषजम्	उदकनाम १ १२
भर्वति	अत्तिकर्मा २ ८	„	सुखनाम ३ ६
भविष्यत्	उदकनाम १ १२	भोजते	क्रुध्यतिकर्मा २ १२
भसथः	अत्तिकर्मा २ ८	भोजनम्	धननाम २ १०
भाऋजीकः	पदनाम ४ ३	भ्यसते	उत्तराणि
भानुः	अहर्नाम १ ६	पदानि	३ २६
भामः	क्रोधनाम २ १३	भ्रमति	गतिकर्मा २ १४
भामते	क्रुध्यतिकर्मा २ १२	भ्राजते	ज्वलतिकर्मा १ १६
भारताः	ऋत्विङ्नाम ३ १८	भ्राशते	„ १ १६
भारती	वाङ्नाम १ ११	भ्राश्यति	„ १ १६
भास्वती	उषोनाम १ ८	भ्रीणाति	क्रुध्यतिकर्मा २ १२
भास्वत्यः	नदीनाम १ १३	भ्रेषति	„ २ १२
भुरण्यति	गतिकर्मा २ १४	भ्लाशते	ज्वलतिकर्मा १ १६
भुरण्युः	क्षिप्रनाम २ १५	भ्लाशयति	„ १ १६
भुरिजौ	बाहुनाम २ ४	भ्लाशयते	„ १ १६
भुवनम्	उदकनाम १ १२	म	
भूः	पृथिवीनाम १ १	मंश्रतुः	अश्वनाम १ १४
„	अन्तरिक्षनाम १ ३	मंश्रतो	„ १ १४
भूतम्	उदकनाम १ १२	मंहते	दानकर्मा ३ २०

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
मक्षु	क्षिप्रनाम	२	१५	मन्द्राजनी	वाङ्नाम	१	११
मखः	यज्ञनाम	३	१७	मन्धाता	मेधाविनाम	३	१५
मघम्	धननाम	२	१०	मन्महे	याच्चाकर्मा	३	१६
मज्जमता	बलनाम	२	६	मन्यते	कान्तिकर्मा	२	६
मण्डूकाः	पदनाम	५	३	„	अर्चतिकर्मा	३	१४
मतयः	मेधाविनाम	३	१५	मन्युः	क्रोधनाम	२	१३
मतुथाः	„	३	१५	„	पदनाम	५	४
मदति	अर्चतिकर्मा	३	१४	ममसत्यम्	संग्रामनाम	२	१७
मदेमहि	याच्चाकर्मा	३	१६	मयः	सुखनाम	३	६
मधु	उदकनाम	१	१२	मयूखाः	रश्मिनाम	१	५
मध्या	पदनाम	४	१	मरीचिपाः	„	१	५
मनश्चित्	मेधाविनाम	३	१५	मरुतः	ऋत्विङ्नाम	३	१८
मनामहे	याच्चाकर्मा	३	१६	„	पदनाम	५	५
मनीषी	मेधाविनाम	३	१५	मरुत्	हिरण्यनाम	१	२
मनुः	पदनाम	५	६	„	रूपनाम	३	७
मनुष्याः	मनुष्यनाम	२	३	मर्ताः	मनुष्यनाम	२	३
„	मेधाविनाम	३	१५	मर्त्याः	„	२	३
मन्त्रयते	अर्चतिकर्मा	३	१४	मर्दति	गतिकर्मा	२	१४
मन्दते	ज्वलतिकर्मा	१	१६	„	वधकर्मा	२	१६
„	अर्चतिकर्मा	३	१४	मर्याः	मनुष्यनाम	२	३
मन्दिने	पदनाम	४	१	मलिम्लुचः	स्तेननाम	३	२४
मन्दू	„	४	१	मल्मला-			
मन्द्रयते	अर्चतिकर्मा	३	१४	भवन्	ज्वलतोनाम	१	१७
मन्द्रा	वाङ्नाम	१	११	महः	उदकनाम	१	१२



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
महः	महन्नाम	३	३	मिनोति	गतिकर्मा	२	१४
महत्	उदकनाम	१	१२	मिनोति	बधकर्मा	२	१६
„	महन्नाम	३	३	मिमिद्धि	याञ्चाकर्मा	३	१६
महयति	अर्चतिकर्मा	३	१४	मिमोहि	„	३	१६
महाधने	संग्रामनाम	२	१७	मियक्षति	गतिकर्मा	२	१४
महिषः	महन्नाम	३	३	मिस्यति	„	२	१४
मही	पृथिवीनाम	१	१	मीढुम्	धननाम	२	१०
„	वाङ्नाम	१	११	मील्हम्	„	२	१०
„	गोनाम	२	११	मीलहे	संग्रामनाम	२	१७
„	द्यावापृथिवी-			मुषीवान्	स्तेननाम	३	२४
	नाम	३	३०	मूषः	पदनाम	४	१
मांश्रत्वः	अश्वनाम	१	१४	मृत्युः	„	५	५
माकिः	सर्वपद			मृधः	संग्रामनाम	२	१७
	समाम्नायः	३	१२	मेघः	मेघनाम	१	१०
मातरः	नदीनाम	१	१३	मेघः	मेधाविनाम	३	१५
मायते	याञ्चाकर्मा	३	१६	„	यज्ञनाम	३	१७
माया	प्रज्ञानाम	३	६	मेधा	धननाम	२	१०
मायुः	वाङ्नाम	१	११	मेधा वनः	मेधाविनाम	३	१५
मायुकः	ह्रस्वनाम	३	२	मेना	वाङ्नाम	१	११
माष्टि	गतिकर्मा	२	१४	„	उत्तराणि		
माहिनः	महन्नाम	३	३		पदानि	३	२६
मित्रः	पदनाम	५	४	मेनिः	वज्रनाम	२	२०
मिनाति	गतिकर्मा	२	१४	मेलिः	वाङ्नाम	१	११
„	वधकर्मा	२	१६	मेषोभूतोऽ	—		

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
मि यन्न यः	उपयानाम	३	१३	यह्वयः	नदीनाम	१	१३
मेहना	पदनाम	४	१	याचति	वधकर्मा	२	१६
मोकी	रात्रिनाम	१	७	यातयति	वधकर्मा	२	१६
म्यक्षति	गतिकर्मा	२	१४	याति	गतिकर्मा	२	१४
	य			यादः	उदकनाम	१	१२
यज्ञः	यज्ञनाम	३	१७	यादुः	"	१	१२
यतते	गतिकर्मा	२	१४	यादृश्मिन्	पदनाम	४	३
यतस्त्रुचः	ऋत्विङ्नाम	३	१८	यामि	याश्चाकर्मा	३	१६
यदवः	मनुष्यनाम	२	३	यावति	वधकर्मा	२	१६
यन्तारः	याश्चाकर्मा	३	१६	युगत्	क्षिप्रनाम	२	१५
यन्ति	"	३	१६	युध्यति	गतिकर्मा	२	१४
यन्धि	"	३	१६	युध्यते	"	२	१४
यमः	पदनाम	५	४	योक्त्राणि	अङ्गुलिनाम	२	५
"	"	५	६	योजनानि	"	२	५
यमी	पदनाम	५	५	योनिः	उदकनाम	१	१२
यम्या	रात्रिनाम	१	७	"	गृहनाम	३	४
यव्याः	नदीनाम	१	१३	योशिष्टि	गतिकर्मा	२	१४
यशः	उदकनाम	१	१२	योषिष्टि	"	२	१४
"	अन्ननाम	२	७	योति	अर्चतिकर्मा	३	१४
"	धननाम	२	१०		र		
यहः	उदकनाम	१	१२	रंसु	पदनाम	४	३
"	बलनाम	२	६	रंहति	गतिकर्मा	२	"
यहुः	अपत्यनाम	२	२	रजः	रात्रिनाम	१	"
यह्वः	महन्नाम	३	३	"	पदनाम	४	१

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
रजति	गतिकर्मा	२	१४	राजति	ऐश्वर्यकर्मा	२	२१
रजयति	अर्चतिकर्मा	३	१४	राति	गतिकर्मा	२	१४
रजसी	द्यावापृथिवीनाम	३	३०	राति	दानकर्मा	३	२०
रञ्जयति	अर्चतिकर्मा	३	१४	रात्रिः	पदनाम	५	३
रणः	संग्रामनाम	२	१७	राधः	धननाम	२	१०
रत्नम्	धननाम	२	१०	राम्या	रात्रिनाम	१	७
रथः	पदनाम	५	३	रायः	धननाम	२	१०
रथर्यति	गतिकर्मा	२	१४	राष्ट्री	ईश्वरनाम	२	२२
„	पदनाम	४	३	रासः	वाङ्नाम	१	११
रभसः	महन्नाम	३	३	रासति	दानकर्मा	३	२०
रम्णाति	वधकर्मा	२	१६	रासभाव-	आदिष्टोप-		
रम्भः	उत्तराणि			श्विनोः	योजनानि	१	१५
	पदानि	३	२६	रास्पिनः	पदनाम	४	३
रम्या	रात्रिनाम	१	७	रिक्थम्	धननाम	२	१०
रयिः	उदकनाम	१	१२	रिक्वा	स्तेननाम	३	२४
„	धननाम	२	१०	रिणाति	गतिकर्मा	२	१४
रशनाः	अङ्गुलिनाम	२	५	रिण्वति	„	२	१४
रश्मयः	रश्मिनाम	१	५	रितक्वा	स्तेननाम	३	२४
रश्म्यः	„	१	५	रिपः	पृथिवीनाम	१	१
रसः	वाङ्नाम	१	११	रिपुः	स्तेननाम	३	२४
„	उदकनाम	१	१२	रिम्वा	„	३	२४
„	अन्ननाम	२	७	रिरिद्ध	याश्चाकर्मा	३	१६
रसति	अर्चतिकर्मा	३	१४	रिरीहि	„	३	१६
राका	पदनाम	५	५	रिशादसः	पदनाम	४	३



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
रिहति	अर्चतिकर्मा ३ १४	रोदसी	द्यावापृथिवी-
रिहम्	ह्रस्वनाम ३ २		नाम ३ ३०
रिहायाः	स्तेननाम ३ २४	रोधचक्राः	नदीनाम १ १३
रिह्वा	" ३ २४	रोदसी	पदनाम ५ ५
रीयते	गतिकर्मा २ १४	रोधसी	द्यावापृथिवी-
रुक्मम्	हिरण्यनाम १ २		नाम ३ ३०
रुजानाः	नदीनाम १ १३	रोधस्वत्यः	नदीनाम १ १३
"	पदनाम ४ ३	रोहितः	" १ १३
रुद्रः	स्तोतृनाम ३ १६	"	अङ्गुलिनाम २ ५
"	पदनाम ५ ४	रोहितोऽग्ने आदिष्टोपयोज.	१ १५
रुद्राः	" ५ ५	रौति	अर्चतिकर्मा ३ १४
रुशत्	" ४ ३	रोहिणः	मेघनाम १ १०
रुहति	गतिकर्मा २ १४		ल
रेकणः	धननाम २ १०	लजति	गतिकर्मा २ १४
रेजति	गतिकर्मा २ १४	लोटते	" २ १४
रेजते	उत्तराणि	लोठते	" २ १४
	पदानि ३ २६	लोधम्	पदनाम ४ १
रेतः	उदकनाम १ १२	लोहम्	हिरण्यनाम १ २
रेभः	स्तोतृनाम ३ १६		व
रेभति	अर्चतिकर्मा ३ १४	वक्षः	पदनाम ४ २
रेलते	क्रुध्यतिकर्मा २ १२	वक्षणाः	नदीनाम १ १३
रेवत्यः	नदीनाम १ १३	वग्नुः	वाङ्नाम १ ११
रैवतः	मेघनाम १ १०	वज्रः	वज्रनाम २ २०
रोचते	ज्वलतिकर्मा १ १६		

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
वञ्चति	गतिकर्मा	२	१४	वराहः	पदनाम	४	२
वदति	"	२	१४	वरिवः	धननाम	२	१०
वधः	बलनाम	२	६	वरुणः	पदनाम	५	४५
"	वज्रनाम	२	२०	"	"	५	६
वध्वः	नदीनाम	१	१३	वरूथम्	गृहनाम	३	४५
वनम्	रश्मिनाम	१	५	वर्गः	बलनाम	२	६
"	उदकनाम	१	१२	वर्चः	अन्ननाम	२	७
वनर्गुः	स्तेननाम	३	२४	वर्तते	गतिकर्मा	२	१४
वनस्पतिः	पदनाम	५	२	वर्षः	रूपनाम	३	७
वनुष्यति	क्रुध्यतिकर्मा	२	१२	वर्म	गृहनाम	३	४५
"	पदनाम	४	२	वर्यः	नदीनाम	१	१३
वनोति	कान्तिकर्मा	२	६	वर्हयति	वधकर्मा	२	१६
वन्दते	अर्चतिकर्मा	३	१४	वलः	मेघनाम	१	१०
वपुः	उदकनाम	१	१२	वलाहकः	"	१	१०
"	रूपनाम	३	७	वलिशानः	"	१	१०
वस्रकः	ह्रस्वनाम	३	२	वल्गुः	वाङ्नाम	१	११
वस्त्रीभिः	उत्तराणि			वल्गूयति	गतिकर्मा	२	१४
	पदानि	३	२६	"	अर्चतिकर्मा	३	१४
वयाः	अन्ननाम	२	७	ववक्षिथः	महत्तम	३	३
वयुनम्	प्रशस्यनाम	३	८	वव्रः	कूपनाम	३	२३
"	प्रज्ञानाम	३	६	वव्रिः	रूपनाम	३	७
"	पदनाम	४	२	वश्मि	कान्तिकर्मा	२	६
वरः	क्रोधनाम	२	१३	वष्टि	"	२	६
वराहः	मेघनाम	१	१०	वसवः	रश्मिनाम	१	५

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
वसवः	पदनाम	५	६	वाजिनीवती	उषोनाम	१	८
वसी	रात्रिनाम	१	७	वाजी	अश्वनाम	१	१४
वसु	"	१	७	वाजे	संग्रामनाम	२	१७
"	धननाम	२	१०	वाञ्छति	कान्तिकर्मा	२	६
वस्तोः	अहर्नाम	१	६	वाणः	वाङ्नाम	१	११
वस्वा	रात्रिनाम	१	७	वाणी	"	१	११
वस्वी	रात्रिनाम	१	७	वाणीची	"	१	११
वहते	गतिकर्मा	२	१४	वातः	पदनाम	५	४
वह्निः	अश्वनाम	१	१४	वातरंहाः	क्षिप्रनाम	२	१५
वाः	उदकनाम	१	१२	वाताप्यम्	पदनाम	४	३
वाक्	वाङ्नाम	१	११	वाति	गतिकर्मा	२	१४
"	पदनाम	५	५	वामः	प्रशस्यनाम	३	८
वाधतः	मेधाविनाम	३	१५	वायुः	पदनाम	५	४
"	ऋत्विङ्नाम	३	१८	वारि	उदकनाम	१	१२
वाचस्पतिः	पदनाम	५	४	वार्यम्	पदनाम	४	२
वाजः	अन्ननाम	२	७	वार्याणाम्	अश्वनाम	१	१४
"	बलनाम	२	६	वार्वत्यः	नदीनाम	१	१३
वाजगन्ध्यम्	पदनाम	४	२	वावशानः	पदनाम	४	२
वाजपस्यम्	"	४	२	वाशी	वाङ्नाम	१	११
वाजयति	अर्चतिकर्मा	३	१४	"	पदनाम	४	१
वाजसातौ	संग्रामनाम	२	१७	वासरम्	अहर्नाम	१	६
वाजिनः	पदनाम	५	६	वास्तोष्पतिः	पदनाम	५	४
वाजिनिवती	उषोनाम	१	८	वाहः	"	४	१
वाजिनी	"	१	८	वाहिष्ठः	"	४	२



पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अन्यायः खण्डम्
विखादः	संग्रामनाम २ १७	विभ्राः	अङ्गुलिनाम २ ५
विग्रः	मेधाविनाम ३ १५	वियत्	अन्तरिक्षनाम १ ३
विचर्षणिः	पश्यतिकर्मा ३ ११	वियातः	वधकर्मा २ १६
विचष्टे	॥ ३ ११	वियुते	पदनाम ४ १
विजामातुः	पदनाम ४ ३	विरप्शी	महन्नाम ३ ३
विट्	बलनाम २ ६	विवक्षसे	महन्नाम ३ ३
वित्तम्	धननाम २ १०	विवस्वन्तः	मनुष्यनाम २ ३
विदथः	यज्ञनाम ३ १७	विवाक्	संग्रामनाम २ १७
विदथानि	पदनाम ४ ३	विवासति	परिचरणकर्मा ३ ५
विद्रधे	॥ ४ १	विशः	मनुष्यनाम २ ३
विधाता	मेधाविनाम ३ १५	विश्वकर्मा	पदनाम ५ ४
॥	पदनाम ५ ५	विश्वचर्षणिः	पश्यतिकर्मा ३ ११
विधेम	परिचरणकर्मा ३ ५	विश्वम्	बहुनाम ३ १
विनङ्गुसौ	बाहुनाम २ ४	विश्वरूपा	आदिष्टो-
विपः	अङ्गुलिनाम २ ५	बृहस्पतेः	पयोजनानि १ १५
॥	मेधाविनाम ३ १५	विश्वानरः	पदनाम ५ ५
विपन्यवः	॥ ३ १५	॥	५ ६
विपन्युः	मेधाविनाम ३ १५	विश्वे देवाः	॥ ५ ६
विपश्चित्	॥ ३ १५	विषन्धिः	मेघनाम १ १०
विपा	वाङ्नाम १ ११	विषम्	उदकनाम १ १२
विपाट्छुतुद्री	पदनाम ५ ३	विषिष्टि	गतिकर्मा २ १४
विप्रः	मेधाविनाम ३ १५	विषुणः	पदनाम ४ १
विभावरी	उषोनाम १ ८	विष्टपम्	साधारणनाम १ ४
		विष्टी	कर्मनाम २ १

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
विष्ट्वी	कर्मनाम २ १	वृन्दम्	पदनाम ४ ३
विष्णुः	यज्ञनाम ३ १७	वृशः	अङ्गुलिनाम २ ५
"	पदनाम ४ २	वृश्चति	वधकर्मा २ १६
"	" ५ ६	"	दानकर्मा ३ २०
विष्पितः	" ४ ३	वृषन्धिः	मेघनाम १ १०
विसति	कान्तिकर्मा २ ६	वृषभः	पदनाम ५ ३
विस्रुहः	पदनाम ४ ३	वृषाकपायी	" ५ ६
विहायाः	महत्ताम ३ ३	वृषाकपिः	" ५ ६
वीजम्	अपत्यनाम २ २	वेकुः	वाङ्नाम १ ११
वीरुधः	पदनाम ४ ३	वेति	कान्तिकर्मा २ ६
वीलु	बलनाम २ ६	"	अत्तिकर्मा २ ८
वृकः	वज्रनाम २ २०	"	गतिकर्मा २ १४
"	स्तेननाम ३ २४	वेदः	धननाम २ १०
वृकः	पदनाम ४ २	वेधाः	मेधाविनाम ३ १५
वृक्	बलनाम २ ६	वेनः	मेधाविनाम ३ १५
वृक्तबर्हिषः	ऋत्विङ्नाम ३ १८	"	यज्ञनाम ३ १७
वृक्षस्यनुतेपु-	उपमा-	"	पदनाम ५ ४
रुहूतवयाः	नाम ३ १३	वेनति	कान्तिकर्मा २ ६
वृजनम्	बलनाम २ ६	"	गतिकर्मा २ १४
वृणक्ति	वधकर्मा २ १६	"	अर्चतिकर्मा ३ १४
वृतम्	धननाम २ १०	वेपः	कर्मनाम २ १
वृत्रः	मेघनाम १ १०	वेवेष्टि	अत्तिकर्मा २ ८
वृत्रतूर्ये	संग्रामनाम २ १७	वेशः	कर्मनाम २ १
वृत्रम्	धननाम २ १०	वेशति	कान्तिकर्मा २ ६

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
वेशिष्टि	गतिकर्मा २ १४	त्रिशः	अङ्गुलिनाम २ ५
वेषः	कर्मनाम २ १	श	
वेषिष्टि	गतिकर्मा २ १४	शंयोः	पदनाम ४ १
वेष्टि	कान्तिकर्मा २ ६	शंसति	अर्चतिकर्मा ३ १४
वेसति	॥ २ ६	शंसनत्	कान्तिकर्मा २ ६
वैतसः	उत्तराणि	शकम्	उदकनाम १ १२
	पदानि ३ २६	शकुनिः	पदनाम ५ ३
वैश्वानरः	पदनाम ५ १	शक्तिः	कर्मनाम २ १
व्यथिः	क्रोधनाम २ १३	शकम्	॥ २ १
व्यथ्ययः	अश्वनाम १ १४	शकम्	॥ २ १
व्यन्तः	पदनाम ४ १	शकवरी	बाहुनाम २ ४
व्यानशिः	बहुनाम ३ १	॥	गोनाम २ ११
व्योम	अन्तरिक्षनाम १ ३	शग्धि	याच्ञाकर्मा ३ १६
॥	दिङ्नाम १ ६	शग्म	कर्मनाम २ १
॥	उदकनाम १ १२	शग्मम्	सुखनाम ३ ६
व्रजः	मेघनाम १ १०	शग्म्यम्	॥ ३ ६
व्रजति	गतिकर्मा २ १४	शची	वाङ्नाम १ ११
व्रतम्	कर्मनाम २ १	॥	कर्मनाम २ १
व्रन्दी	पदनाम ४ २	॥	प्रज्ञानाम ३ ६
व्राः	॥ ४ २	शतम्	बहुनाम ३ १
व्राताः	मनुष्यनाम २ ३	शतरा	सुखनाम ३ ६
व्राधत्	महन्नाम ३ ३	शब्दः	वाङ्नाम १ ११
व्राधन्	॥ ३ ३	शमी	कर्मनाम २ १
व्राधम्	॥ ३ ३	शम्	सुखनाम ३ ६



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
शम्नाति	वधकर्मा	२	१६	शाशदानः	पदनाम	४	३
शम्बः	पदनाम	४	२	शिक्षति	दानकर्मा	३	२०
शम्बरः	मैघनाम	१	१०	शिताम	पदनाम	४	१
शम्बरम्	उदकनाम	१	१२	शिपिविष्टः	"	४	२
"	बलनाम	२	६	शिप्रे	"	४	१
शरणम्	गृहनाम	३	४	"	"	४	३
शरारुः	पदनाम	४	३	शिमी	कर्मनाम	२	१
शर्धः	बलनाम	२	६	शिम्वता	सुखनाम	३	६
शर्म	गृहनाम	३	४	शिरिणा	रात्रिनाम	१	७
"	सुखनाम	३	६	शिरिम्बिठः	पदनाम	४	३
शर्याः	अङ्गुलिनाम	२	५	शिलगूः	सुखनाम	३	६
"	पदनाम	४	२	शिल्पम्	कर्मनाम	२	१
शर्वरी	रात्रिनाम	१	७	"	रूपनाम	३	७
शवः	उदकनाम	१	१२	शिवम्	सुखनाम	३	६
"	बलनाम	२	६	शिशोते	पदनाम	४	१
"	धननाम	२	१०	शिष्यम्	रूपनाम	३	७
शवति	गतिकर्मा	२	१४	शीभम्	क्षिप्रनाम	२	१५
शवति	परिचरणकर्मा	३	५	शीरम्	पदनाम	४	१
शशमानः	अर्चतिकर्मा	३	१४	शु	क्षिप्रनाम	१	१५
"	पदनाम	४	३	शुक्रम्	उदकनाम	१	१२
शश्वत्	बहुनाम	३	१	शुघनसाः	क्षिप्रनाम	२	१५
शष्यम्	रूपनाम	३	७	शुनम्	सुखनाम	३	६
शाखाः	अङ्गुलिनाम	२	५	शुनासीरी	पदनाम	५	३
शातपन्ता	सुखनाम	३	६	शुभम्	उदकनाम	१	१२

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
शुरुधः	पदनाम	४	३	श्यावाः	आदिष्टोप		
शुष्णम्	बलनाम	२	६	सवितुः	योजनानि	१	१५
शुष्मम्	,,	२	६	श्यावी	रात्रिनाम	१	७
शूः	क्षिप्रनाम	२	१५	श्येनः	पदनाम	५	५
शूघनाः	,,	२	१५	श्येनासः	अश्वनाम	१	१४
शूघनाशः	,,	२	१५	श्रत्	सत्यनाम	३	१०
शूघनासः	,,	२	१५	श्रयति	वधकर्मा	२	१६
शूरसातौ	संग्रामनाम	२	१७	श्रद्धा	पदनाम	५	३
शूर्ताः	क्षिप्रनाम	२	१५	श्रवः	अन्ननाम	२	७
शूषम्	बलनाम	२	६	,,	धननाम	२	१०
शूषम्	सुखनाम	३	६	श्रायन्तः	पदनाम	४	३
शृङ्गाणि	ज्वलतो नाम	१	१७	श्रीणा	रात्रिनाम	१	७
शृणाति	वधकर्मा	२	१६	श्रुष्टी	पदनाम	४	३
शेषः	उत्तराणि			श्लथति	वधकर्मा	२	१६
	पदानि	३	२६	श्लोकः	वाङ्नाम	१	११
शेवम्	सुखनाम	३	६	श्वघ्नी	पदनाम	४	२
शेवृधम्	,,	३	६	श्वसति	वधकर्मा	२	१६
शेषः	अपत्यनाम	२	२	श्वसिति	,,	२	१६
शोकी	रात्रिनाम	१	६	श्वान्रति	गतिकर्मा	२	१४
शोचति	ज्वलतिकर्मा	१	१६	श्वान्रम्	धननाम	२	१०
शोचिः	ज्वलतो नाम	१	१७	श्वान्रम्	पदनाम	४	२
श्रोतति	गतिकर्मा	२	१४	श्वेत्या	उषो नाम	१	८
श्रयति	वधकर्मा	२	१६		ष		
श्मशा	पदनाम	४	२	षःकति	गतिकर्मा	२	१४

पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्	पदम्	अर्थः अध्यायः खण्डम्
ष्वःकति	गतिकर्मा २ १४	सतीकम्	उदकनाम १ १२
ष्वःकति	„ २ १४	सतीनम्	„ १ १२
	स	सत्	„ १ १२
संयत्	संग्रामनाम २ १७	सत्यम्	„ १ १२
संयुगे	„ २ १७	सत्रा	सत्यनाम ३ १०
संवतः	„ २ १७	सदनम्	उदकनाम १ १२
संवतम्	„ २ १७	सदसी	द्यावापृथिवी-
सक्षति	गतिकर्मा २ १४		नाम ३ ३०
सगरः	अन्तरिक्षनाम १ ३	सदान्वे	पदनाम ४ ३
सगरम्	„ १ ३	सद्य	उदकनाम १ १२
सग्मन्	संग्रामनाम २ १७	„	संग्रामनाम २ १७
सङ्काः	„ २ १७	„	गृहनाम ३ ४
सङ्खे	„ २ १७	सद्यनी	द्यावापृथिवी-
सङ्ख्ये	„ २ १७		नाम ३ ३०
सङ्गथे	„ २ १७	सधे	„ ३ ३०
सङ्गमे	„ २ १७	सनामयः	अङ्गुलिनाम २ ५
सङ्गे	„ २ १७	सनुतः	निर्णीतान्त-
सचति	गतिकर्मा २ १४		हितनाम ३ २५
सचते	उत्तराणि	सनेमि	पुराणनाम ३ २७
	पदानि ३ २६	सपति	परिचरणकर्मा ३ ५
सचा	पदनाम ४ २	„	अर्चतिकर्मा ३ १४
सतः	उत्तराणि	सपर्यति	परिचरणकर्मा ३ ५
	पदानि ३ २६	सप्तऋषय	रश्मिनाम १ ५
सतिनम्	उदकनाम १ १२	„	पदनाम ५ ६



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
सप्तितः	अश्वनाम	१	१४	सरस्वान्	पदनाम	५	४
सप्रथाः	पदनाम	४	३	सरितः	नदीनाम	१	१३
सबाधः	ऋत्विङ्नाम	३	१८	सरिरम्	बहुनाम	३	१
समत्सु	संग्रामनाम	२	१७	सर्गाः	उदकनाम	१	१२
समनम्	,,	२	१७	सर्णीकम्	उदकनाम	१	१२
समनीके	,,	२	१७	सर्पति	गतिकर्मा	२	१४
समरणो	,,	२	१७	सर्पिः	उदकनाम	१	१२
समर्थे	,,	२	१७	सर्वम्	,,	१	१२
समस्य	पदनाम	४	२	ससृते	गतिकर्मा	२	१४
समितिः	संग्रामनाम	२	१७	सललूकम्	पदनाम	४	३
समिथे	,,	२	१७	सलिलम्	उदकनाम	१	१२
समीके	,,	२	१७	,,	बहुनाम	३	१
समीथे	,,	२	१७	सवनम्	यज्ञनाम	३	१७
समुद्र	अन्तरिक्षनाम	१	३	सविता	पदनाम	५	४
	पदनाम	५	६	,,	,,	५	६
समोहे	संग्रामनाम	२	१७	सवीमनि	,,	४	३
सम्मोहे	,,	२	१७	सश्रति	गतिकर्मा	२	१४
सरः	वाङ्नाम	१	११	ससम्	अन्ननाम	२	७
,,	उदकनाम	१	१२	,,	पदनाम	४	२
सरण्यू	पदनाम	५	६	सस्ति	स्वपितिकर्मा	३	२२
सरमा	,,	५	५	सस्त्रिम्	पदनाम	४	२
सरस्वती	वाङ्नाम	१	११	सस्त्रति	गतिकर्मा	२	१४
,,	पदनाम	५	५	सस्वतः	नदीनाम	१	१३
सरस्वत्यः	नदीनाम	१	१३	सस्वः	निर्णीतान्त- हितनाम	३	२५

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
सहः	उदकनाम	१	१२	सुकम्	सर्वपदसमा-		
सहः	बलनाम	२	६		म्नायः	३	१२
महस्रम्	बहुनाम	३	१	सुक्षेम	उदकनाम	१	१२
साचिवित्	क्षिप्रनाम	२	१५	सुक्षेमा	"	१	१२
साचीवित्	"	२	१५	सुक्षोम	"	१	१२
साचोवित्	"	२	१५	सुखम्	"	१	१२
साध्याः	रश्मिनाम	१	५	सुगम्यम्	सुखनाम	३	६
"	पदनाम	५	६	सुतः	अन्ननाम	२	७
सायकः	वज्रनाम	२	२०	सुतम्	"	२	७
सिनम्	अन्ननाम	२	७	सुतुकः	पदनाम	४	१
"	पदनाम	४	२	सुत्	स्तोतृनाम	३	१६
सिनीवाली	"	५	५	सुदत्रः	पदनाम	४	३
सिन्धवः	नदीनाम	१	१३	सुदिनम्	सुखनाम	३	६
सिरा	उदकनाम	१	१२	सुनीयः	प्रशस्यनाम	३	८
सिषक्ति	उत्तराणि			सुपर्णः	पदनाम	५	४
	पदानि	३	२६	सुपर्णा	वाङ्नाम	१	११
सिषक्त	उत्तराणि			सुपर्णाः	रश्मिनाम	१	५
	पदानि	३	२६	"	अश्वनाम	१	१४
सिसति	गतिकर्मा	२	१४	सुपर्णी	वाङ्नाम	१	११
सिस्रति	"	२	१४	सुप्रायणाः	पदनाम	४	१
सीनम्	अन्ननाम	२	७	सुमत्	"	४	३
सीम्	पदनाम	४	२	सुन्नम्	सुखनाम	३	६
सीयते	गतिकर्मा	२	१४	सुन्नावरी	उषो नाम	१	८
सीराः	नदीनाम	१	१३	सुरा	उदकनाम	१	१२



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
सुविते	पदनाम	४	१	स्तामुः	स्तोतृनाम	३	१६
सुविदत्रः	,,	४	३	स्तिपाः	पदनाम	४	३
सुशिप्रः	पदनाम	४	३	स्तियानाम्	पदनाम	४	३
सुहस्त्याः	अङ्गुलिनाम	२	५	स्तुप्	स्तोतृनाम	३	१६
सूदः	कूपनाम	३	२३	स्तृणाति	वधकर्मा	२	१६
सूनरी	उषो नाम	१	८	स्तृभिः	उत्तराणि पदानि	३	२६
सूनुः	अपत्यनाम	२	२	स्तोमति	अर्चतिकर्मा	३	१
सूनृता	उषो नाम	१	८	स्तौति	,,	३	१४
,,	अन्ननाम	२	७	स्नेहति	वधकर्मा	२	१६
सूनृतावती	उषो नाम	१	८	स्नेहयति	,,	२	१६
सूनृतावरी	,,	१	८	स्पर्गमन्	संग्रामनाम	२	१७
सूरा	उदकनाम	१	१२	स्पृघः	,,	२	१७
सूरिः	स्तोतृनाम	३	१६	स्फुरति	वधकर्मा	२	१६
सूर्ते	पदनाम	४	३	स्फुलति	,,	२	१६
सूर्यः	,,	५	६	स्यन्दति	गतिकर्मा	२	१४
सूर्या	वाङ्मनाम	१	११	स्यन्दते	,,	२	१४
,,	पदनाम	५	६	स्यन्द्रासः	बलनाम	२	६
सृकः	वज्रनाम	२	२०	स्यमति	गतिकर्मा	२	१४
सृणिः	पदनाम	४	२	स्यूमकम्	सुखनाम	३	६
सृप्रः	,,	४	३	स्योनम्	,,	३	६
सेधति	गतिकर्मा	२	१४	स्रंसति	गतिकर्मा	२	१४
सोमः	पदनाम	५	५	स्रंसते	,,	२	१४
सोमानम्	,,	४	३	स्रवति	,,	२	१४
सोमो अक्षाः	,,	४	२	स्रवन्त्यः	नदीनाम	१	१३



पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
स्रोतः	उदकनाम	१	१२	स्वस्तिः	पदनाम	५	५
स्रोत्याः	नदीनाम	१	१३	स्वाहा	वाङ्नाम	१	११
स्वः	साधारणनाम	१	४	स्वाहा-			
„	उदकनाम	१	१२	कृतयः	पदनाम	५	२
स्वच्चाः	पदनाम	४	२	स्वृतीकम्	उदकनाम	१	१२
स्वदति	अचंचितिकर्मा	३	१४	ह			
स्वधा	उदकनाम	१	१२	हंसासः	अश्वनाम	१	१४
„	अश्वनाम	२	७	हरिणः	ज्वलतो नाम	१	१७
स्वधितिः	वज्रनाम	२	२०	हनति	गतिकर्मा	२	१४
स्वधे	द्यावापृथिवी-			हन्तात्	„	२	१४
	नाम	३	३०	हन्ति	„	२	१४
स्वनः	वाङ्नाम	१	११	हम्मति	„	२	१४
स्वपिति	अचंचितिकर्मा	३	१४	हम्यति	„	२	१४
„	स्वपितिकर्मा	३	२२	हयः	अश्वनाम	१	१४
स्वयम्भूः	अन्तरिक्षनाम	१	३	हयति	गतिकर्मा	२	१४
स्वरः	वाङ्नाम	१	११	हयन्तात्	„	२	१४
स्वरति	गतिकर्मा	२	१४	हरः	ज्वलतो नाम	१	१७
„	अचंचितिकर्मा	३	१४	„	क्रोधनाम	२	१३
स्वर्णिकम्	उदकनाम	१	१२	„	पदनाम	४	१
स्वसराणि	अहर्नाम	१	६	हरयः	मनुष्यनाम	२	३
„	गृहनाम	३	४	हरयाणः	पदनाम	४	२
„	पदनाम	४	२	हरस्वत्यः	नदीनाम	१	१३
स्वसारः	अङ्गुलिनाम	२	५	हरितः	दिङ्नाम	१	६
स्वस्ति	स्वपितिकर्मा	३	२२	„	नदीनाम	१	३

पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्	पदम्	अर्थः	अध्यायः	खण्डम्
हरितः	अरुगुलिनाम	२	५	हुरश्चित्	स्तेननाम	३	२४
हरित	आदिष्टोपयो-			हृणिः	ज्वलतो नाम	१	१७
आदित्यस्य	जनानि	१	१५	,,	क्रोधनाम	२	१३
हरी इन्द्रस्य	,,	१	१५	हृणीयते	क्रुध्यतिकर्मा	२	१२
हर्म्यम्	गृहनाम	३	४	हेतिः	वज्रनाम	२	२०
हर्यति	कान्तिकर्मा	२	६	हेम	हिरण्यनाम	१	२
हर्यति	गतिकर्मा	२	१४	,,	उदकनाम	१	१२
हविः	उदकनाम	१	१२	हेमा	हिरण्यनाम	१	२
हविर्धाने	पदनाम	५	३	,,	उदकनाम	१	१२
हस्तघ्नः	,,	५	३	हेळः	क्रोधनाम	२	१३
हासमाने	,,	४	२	हेळ्ये	क्रुध्यतिकर्मा	२	१२
हिकम्	सर्वपदसमाप्तायः	३	१२	होत्रा	वाङ्नाम	१	११
हिनीत	पदनाम	४	३	,,	यज्ञनाम	३	१७
हिम	रात्रिनाम	१	७	ह्रस्वः	ह्रस्वनाम	३	२
हिमा	,,	१	७	ह्रयति	अत्तिकर्मा	२	८
हिरण्यम्	हिरण्यनाम	१	२	ह्रयति	अर्चतिकर्मा	३	१४
हिरण्य-				ह्रयते	,,	३	१४
वर्णाः	नदीनाम	१	१३	ह्ररः	क्रोधनाम	२	१३
हिरुक्	निर्णीतान्त-			ह्ररति	अत्तिकर्मा	२	८
हितनाम		३	२५	ह्रार्याणाम्	अश्वनाम	१	१४